

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΤΟΝ ΛΑΙΔΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ομάδα οργάνωσης τής έκθεσης
Δημήτρης Κακαβελάκης
Αγγελική Στρατηγοπούλου
Άγγελος Νικολόπουλος

Σύνταξη βιβλιογραφίας
Σπύρος Μπάκας

Επιμέλεια και συλλογή κειμένων
Ολυμπία Κορτσάρη

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΤΟΝ ΛΑΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

13-22 Δεκεμβρίου 2004

Τα Χριστούγεννα των παιδιών τής Ευρώπης

Τα Χριστούγεννα είναι εδώ και η Στοά τού Βιβλίου ντυμένη στα γιορτινά της υποδέχεται πανέτοιμη όχι μόνο τα ελληνόπουλα, όπως κάθε χρόνο, αλλά απλώνει το χέρι στα παιδιά των 25 χωρών τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι μέλη τής μεγάλης μας οικογένειας. Στα παιδιά που για διάφορους λόγους ζουν και πηγαίνουν σχολείο στη χώρα μας και τα οποία αργότερα θα είναι οι αυριανοί συμπολίτες, συνάδελφοι και φίλοι των παιδιών μας.

Η έκθεση περιλαμβάνει, ενδεικτικά, πρόσφατα χριστουγεννιάτικα παιδικά βιβλία και εργασίες παιδιών σχετικές με τα έθιμα τής κάθε χώρας και κατά τη διάρκεια της θα πραγματοποιηθούν εκπαιδευτικά προγράμματα κατά τα οποία τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με δημοφιλείς συγγραφείς και καλλιτέχνες. Το αποκορύφωμα τού εορταστικού δεκαημέρου θα είναι η μεγάλη γιορτή το Σάββατο 18 Δεκεμβρίου 2004, στις 11 το πρωί, με τη συμμετοχή παιδιών από όλες τις χώρες, τα οποία θα τραγουδήσουν κάλαντα τής πατρίδας τους, θα απαγγείλουν ποιήματα, θα παρουσιάσουν θεατρικά δρώμενα και θα μοιραστούν τα παραδοσιακά γλυκίσματα που θα έχουν φέρει, αλλά και το δικό τους ψωμί, το ψωμί τής Ευρώπης, το οποίο εφέτος έχει επιλεγεί από τη Στοά τού Βιβλίου ως σύμβολο υλικής και πνευματικής σημασίας, που η επάρκειά του αποτελεί το στοίχημα κάθε ανεπτυγμένης χώρας.

Όλες οι εκδηλώσεις αποσκοπούν στη συμφιλίωση με την πολυπολιτισμικότητα, που είναι πλέον αισθητή και στην Ελλάδα, η οποία μπορεί να αποβεί πολύ γόνιμη στο μέλλον των μικρών μας φίλων.

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Χριστούγεννα στις χώρες τής Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΛΛΑΔΑ

Ελληνικά Χριστούγεννα, Παραδοσιακή Πρωτοχρονιά

*«Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα
Πρώτη γιορτή του χρόνου...»*

Με τους χαρμόσυνους αυτούς στίχους του δημοτικού μας τραγουδιού, που εκφράζουν τη χαρά τής αναγέννησης του ανθρώπου με τον ερχομό του Σωτήρα, υποδέχεται ο λαός μας μες στην καρδιά του χειμώνα τη μεγαλύτερη εορτή τής Χριστιανοσύνης: **τα Χριστούγεννα.**

Από την παραμονή των Χριστουγέννων αρχίζει το εορταστικό «**Δωδεκαήμερο**» τής Εκκλησίας μας που διαρκεί μέχρι τα **Άγια Θεοφάνεια.**

Δοξασίες αιώνων βαθιά ριζωμένες στο πνεύμα του λαϊκού ανθρώπου, ιδέες κληρονομημένες από την πρώιμη αρχαιότητα συνταιριάζουν με τη λατρευτική χριστιανική πίστη και συνθέτουν τη χαρούμενη ατμόσφαιρα τής πιο χαρμόσυνης περιόδου του χρόνου, που συγκινεί μικρούς και μεγάλους.

Έτσι το αειθαλές **δέντρο τής Ζωής**, το **δέντρο του Κόσμου** των αρχαίων προγόνων στολίζεται με τα αναμμένα κεράκια τής πίστης και τής ελπίδας, ενώ γύρω του τα άτακτα πνεύματα, τα απρόβλεπτα **καλικαντζάρια**, ανεβαίνουν στον επάνω κόσμο και προσπαθούν όλο το Δωδεκαήμερο να παραπλανήσουν τους καλούς χριστιανούς.

Η ατμόσφαιρα γύρω μας γίνεται εορταστική με ανάλογο στολισμό καταστημάτων, δρόμων και φυσικά σπιτιών. Παραδοσιακό μας έθιμο είναι να στολίζουμε το σπίτι με κλαριά από δέντρα τής ελληνικής χλωρίδας –**δάφνη, λεμονιά, κουμαριά, σκίνο, μυρτιά και ελιά**– που συμβολίζουν την αναβλάστηση τής καινούργιας ζωής και να κρεμάμε φρούτα, ξηρούς καρπούς και νομίσματα τυλιγμένα με χρυσόχαρτο.

Το σημερινό **χριστουγεννιάτικο δέντρο** που στολίζουμε με πολλή χαρά μπορεί να μάς θυμίζει την αρχαία **«Ειρεσιώνη»**, το κλαδί τής ελιάς που στόλιζαν οι αρχαίοι με καρπούς τής γης, αλλά μπήκε στο σπίτι μας από τον Όθωνα, τον πρώτο βασιλιά τής Ελλάδας, που το έστησε μπροστά στα ανάκτορα.

Μέσα στη γλυκιά θαλπωρή τού κάθε σπιτιού, μετά από την αυστηρή περίοδο τής **Σαρακοστής**, οι νοικοκυρές ετοιμάζουν τα προεπόμενα **«καλούδια»**: ζυμώνουν την παραμονή των Χριστουγέννων το **χριστόψωμο** με προζύμι, αλεύρι, ροδόνερο, μέλι, σουσάμι και καννελογαρύφαλλα, προσφορά στον νεογέννητο Χριστό, όπως στην αρχαία Ελλάδα πρόσφεραν ιερά ψωμιά στη Δήμητρα και στον Απόλλωνα.

Την Πρωτοχρονιά στολίζουν τη **βασιλόπιτα** και κρύβουν στα σωθικά της το τυχερό νόμισμα, όπως το σκέφτηκε **ο Άγιος Βασίλης**, για να το βρει ο τυχερός τής νέας χρονιάς. Φτιάχνουν γλυκίσματα, τα υπέροχα **μελομακάρονα**, **τους κουραμπιέδες**, **τις δίπλες**, **τον μπακλαβά** και τα φαγητά με τις παραδοσιακές συνταγές, που έχουν κρατήσει από γενιά σε γενιά.

Κατά το έθιμο, τα Χριστούγεννα συνηθίζεται η **χοιροφαγία**, ενώ η παραγεμισμένη με σταφίδες και άλλες λιχουδιές **γαλοπούλα** μοσχοβολά στο γιορτινό τραπέζι, που συγκεντρώνει γύρω του όλους τους συγγενείς και τους φίλους.

Και όλα αυτά για να καλοδεχθούν τον Θεάνθρωπο και να τιμήσουν τον Άγιο των φτωχών όπως τους πρέπει, χωρίς να λησμονούν ότι τα καλά αυτά πρέπει να τα μοιραστούν με συνανθρώπους μας που δεν μπορούν να τα έχουν.

Και τα παιδιά μας παραμονή Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Θεοφανείων ζωντανεύουν την εορταστική ατμόσφαιρα τραγουδώντας τα παραδοσιακά **κάλαντα** (από τις «καλένδες» τού ρωμαϊκού ημερολογίου), αγαπημένα δημοτικά τραγούδια, με ρίζες στις εορτές προς τιμήν τού Διονύσου και τού Ιανού, που εξιστορούν με βυζαντινή δεξιοότητα τα μεγάλα θρησκευτικά γεγονότα. Είτε με

το **τρίγωνο** και το **τύμπανο** είτε με την ολοφώτιστη **εκκλησιά** στα χέρια και το παραδοσιακό **καραβάκι**, σύμβολο τής ναυτικής μας παράδοσης και τού караβιού που κυλούσαν οι αρχαίοι στους δρόμους τής Αθήνας προς τιμήν τού Διονύσου στην εορτή των *Ανθεστηρίων*, μας χαρίζουν τις καλύτερες ευχές τους με το ιδιαίτερο χρώμα κάθε γωνιάς τής πατρίδας μας.

Σήμερα προσφέρουμε στα παιδιά χρήματα, παλιότερα οι νοικοκυρές τα φίλευαν γλυκίσματα, φρούτα και ξηρούς καρπούς.

Τα χριστουγεννιάτικα και τα πρωτοχρονιάτικα κάλαντα ποικίλουν από τόπο σε τόπο. Τα πιο γνωστά μας κάλαντα ξεκινούν με το *«Καλήν εσπέραν άρχοντες...»*, επειδή τα τραγουδούσαν το βράδυ τής παραμονής:

*«Καλήν εσπέραν, άρχοντες, αν είναι ορισμός σας,
Χριστού την θείαν γέννησιν να πως' τ' αρχοντικό σας.
Χριστός γεννάται σήμερον εν Βηθλεέμ τη πόλει,
οι ουρανοί αγάλλονται, χαίρει η κτίσις όλη.
Εν τω σπηλαιώ τίκτεται, εν φάτνη των αλόγων,
ο βασιλεύς των ουρανών και ποιητής των όλων.
Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι το Δόξα εν υψίστοις,
και τούτο άξιόν εστιν η των ποιμένων πίστις.
Εκ τής Περσίας έρχονται τρεις μάγοι με τα δώρα,
άστρον λαμπρόν τους οδηγεί χωρίς να λείψη ώρα.
Φθάσαντες εις Ιερουσαλήμ με πόθον ερωτώσι,
που εγεννήθη ο Χριστός να' παν να τον ευρώσι.*

Και τα **πρωτοχρονιάτικα κάλαντα**, αφού μας εξιστορούν το μακρινό ταξίδι τού Αϊ-Βασίλη, μας γεμίζουν χαρά και αισιοδοξία με τις ευχές τους στο κατώφλι τού Νέου Χρόνου:

*Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά,
ψηλή μου δεντρολιβανιά,
κι αρχή καλός μας χρόνος
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνος.
Αρχή που βγήκε ο Χριστός,
άγιος και πνευματικός
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει.*

*Άγιος Βασίλης έρχεται
-άρχοντες τον κατέχετε
από την Καισαρεία
-είσαι αρχόντισσα κυρία.
Βαστάει εικόνα και χαρτί
με το Χριστό το λυτρωτή
χαρτί και καλαμάρι
δες και με το παλικάρι.*

Χαρακτηριστικά είναι τα «εγκώμια» που λέγονται στο τέλος από τα παιδιά για τους οικοδεσπότες αλλά και την υπόλοιπη οικογένεια. Η πιο συνηθισμένη ευχή είναι:

*«Σ' αυτό το σπίτι που ήρθαμε
πέτρα να μη ραγίσει
κι ο νοικοκύρης του σπιτιού
χρόνια πολλά να ζήσει!»*

Ο λαός μας εορτάζει τις μεγάλες αυτές γιορτές με κατάνυξη και επισημότητα, όπως τους ταιριάζει. Στην πόλη ή στο χωριό, όλη η οικογένεια γύρω από την εστία, το αναμμένο τζάκι, όπου καίει όλο το δωδεκάημερο το ιερό «**χριστόξυλο**» που ζεσταίνει τον νεογέννητο Χριστό, διατηρεί όλα τα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα που τους κληροδότησαν οι παλαιότεροι.

Και βέβαια ο λαός μας εκφράζει πόθους και όνειρα με το καλωσόρισμα τής Νέας Χρονιάς, που τη συνδέει με τον ερχομό τού Αϊ-Βασίλη. Σε όλα τα μέρη τηρείται το έθιμο τού «**ποδαρικού**», η μετά τη λειτουργία, δηλαδή, υποδοχή στο σπίτι ενός παιδιού που θεωρείται τυχερό, καθώς και το «**σπάσιμο τού ροδιού**» από τον νοικοκύρη στο κατώφλι τού σπιτιού με την ευχή:

**«Όσα σπυριά έχει το ρόδι
τόσα καλά να'ρθουν στο σπίτι μας
τούτον τον χρόνον»**

Στο πρωτοχρονιάτικο τραπέζι το **κόψιμο τής βασιλόπιτας** από τον νοικοκύρη, είναι ιεροτελεστία. Τα κομμάτια μοιράζονται σε όλους: τού Χριστού, τής Παναγιάς, τού Αϊ-Βασίλη, τού φτωχού, τού σπιτιού και μετά των μελών τής οικογένειας και τα αγαθά στο τραπέζι πρέπει να είναι πολλά και πλούσια για να είναι έτσι πλούσια και η Νέα Χρονιά.

Και το φαγοπότι που ακολουθεί πρέπει να είναι κεφάλτο, με χορούς και τραγούδια, ώστε το καλωσόρισμα να είναι πανηγυρικό, θορυβώδες, όπως ξεκίνησε από τα αρχαία χρόνια, πέρασε στα ρωμαϊκά και συνεχίστηκε στα βυζαντινά, με πολλές εκδηλώσεις και δρώμενα μεταμφιεσμένων (**Ραγκουσάγια, Μπαμπουσάγια**, από τα έθιμα που σώζονται στη Δυτική Μακεδονία).

Την παραμονή των Φώτων –που γίνεται η **Πρωτάγιαση**– οι άνθρωποι νηστεύουν για να πιουν ανήμερα τον **«Μεγάλο Αγιασμό»**.

Ο λαός μας την ημέρα αυτή λέει: **«Στις πέντε τού Γενάρη φεύγουν οι καλικαντζάρου»**. Έτσι πιστεύουν ότι γλιτώνουν από τα διαβολικά καλικαντζάρια ή αλλιώς καρκάντζαλους ή σκαλικάντζερους ή καλιτσάγγαρους, που σαν δαιμόνια, φοβούνται το αγιασμένο νερό, γιατί πιστεύουν ότι θα τους κάψει και έντρομα τρέχουν να κρυφτούν στα βάθη τής Γης με τα γνωστά περιπαιχτικά λόγια:

**«Φεύγετε να φεύγουμε
γιατί έφτασε ο τουρλόπαπας
με την αγιαστούρα του
και με τη βρεχτούρα του»**

Ο κύκλος τού Δωδεκαήμερου κλείνει με τον *Αγιασμό των Υδάτων* που γίνεται στις 6 Ιανουαρίου. Τιμούμε τη Βάπτιση τού Χριστού με ιδιαίτερη λαμπρότητα απ' άκρη σ' άκρη τής πατρίδας μας. Σε στεριά και θάλασσα ο ιερέας με το συμβολικό ρίζιμο τού Σταυρού στο νερό αγιάζει την πλάση και δίνει τη χαρά στους νέους να βουτήξουν στη θάλασσα ή στο ποτάμι και να «*πιάσουν τον Σταυρό*». Αυτός που θα πιάσει πρώτος τον Σταυρό θεωρείται τυχερός και ευλογημένος και στα χωριά γυρίζει με τον ιερέα τα σπίτια για να τ' αγιάσουν και να τα ευλογήσουν.

Τα κάλαντα των Φώτων ή Θεοφανείων ή Επιφανείων αποτελούν έναν ύμνο στη Βάπτιση τού Χριστού και κάνουν ιδιαίτερη αναφορά στον Αϊ Γιάννη τον Πρόδρομο, που βάπτισε τον Χριστό.

Τα παιδιά μας τραγουδούν:

*«Σήμερα τα Φώτα και φωτισμός
και χαρά μεγάλη κι αγιασμός.
Κάτω στον Ιορδάνη τον ποταμό
είν' η Παναγία η Δέσποινα.*

*Σπάργαλα κρατάει και κερδί
Και τον Αϊ-Γιάννη παρακαλεί:*

*-Άγιε μου Γιάννη Πρόδρομε,
δύνασαι βαφτίσεις Θεού παιδί;
-Δύναμαι και θέλω και προσκυνώ,
και τον Κύριό μου παρακαλώ.
Αύριο θ' ανέβω στον ουρανό,
Να καταπατήσω τα είδωλα».*

Έτσι αξιωνόμαστε κάθε χρόνο να γευόμαστε την ουράνια Θεία Χάρη και Ευλογία από τα πλούσια δώρα που μας χαρίζει ο Θεάνθρωπος.

Ας προσπαθήσουμε να τα κρατήσουμε βαθιά μέσα μας για να βασιλεύει *«η επί γης ειρήνη και η εν ανθρώποις ευδοκία».*

Μαρία Αντωνοπούλου

*Διευθύντρια
τού Β' Τοιτσειού Δημοτικού
Σχολείου Εκάλης*

Βιβλία

Γιάννη Κοντού, Αλέκου Φασιανού

Τα Χριστούγεννα Έρχονται

Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα: 2004, 28 σελ. ISBN: 960-04-2583-3

Λίτσας Ψαραύτη

Το ελατάκι που δακρύζει

Εικόνες: Ελίζα Βαβούρη

Εκδόσεις Άγκυρα, Αθήνα: 2004, 28 σελ. ISBN: 960-422-159-0

Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου

Νύχτες Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς

Εικονογράφηση: Χρήστος Δάρας

Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα: 2004, 46 σελ. ISBN: 960-274-823-0

Αργυρώς Κοκορέλη

Ο Αϊ-Βασίλης πάει στον πόλεμο

Εικόνες: Νικόλας Ανδρικόπουλος

Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα: 2004, 26 σελ. ISBN: 960-406-945-4

Αθηνάς Γκότση, Μιχάλη Κουντούρη

Ζητούνται τάρανδοι για τον Αϊ-Βασίλη

Εκδόσεις Νίκας, Αθήνα: 2004, 27 σελ. ISBN: 960-296-121-X

ΑΥΣΤΡΙΑ

Η πνευματική προετοιμασία για τα Χριστούγεννα αρχίζει ήδη από την Κυριακή πριν από τα Χριστούγεννα με το χριστουγεννιάτικο στεφάνι. Σ' αυτό το στεφάνι από κλαδιά ελάτου, διακοσμημένο με κουκουνάρια, κορδέλες και τέσσερα κεριά, ανάβουμε κάθε Κυριακή μέχρι τη μεγάλη γιορτή, σε μια ήσυχη οικογενειακή τελετή -την πρώτη Κυριακή ένα, τη δεύτερη δύο και ούτω καθ' εξής-, τα κεριά. Όταν πια καίνε τέσσερα κεριά στο στεφάνι, η ανυπομονησία των παιδιών γίνεται πειστική: «Πότε επιτέλους θα έρθει ο Χριστούλης;». Για να διασκεδάσουν την αγωνία τους προθυμοποιούνται να βοηθήσουν τη μαμά στην προετοιμασία των αμέτρητων χριστουγεννιάτικων γλυκών.

Μέχρι τη μεγάλη γιορτή θα συμβούν κι άλλα μικρότερα θαύματα.

Στις 4 Δεκεμβρίου, τής Αγίας Βαρβάρας, κόβουμε κλαδιά κερασιάς. Αν

μέχρι τα Χριστούγεννα ανθίσουν στο βάζο, τότε η ελεύθερη κόρη του σπιτιού σίγουρα θα παντρευτεί τον επόμενο χρόνο.

Στις 6 Δεκεμβρίου, ο Άγιος Νικόλαος επισκέπτεται τα παιδιά την παραμονή τής εορτής του, ντυμένος επίσκοπος όπως του αρμόζει, παρέα με τον...διάβολο! Αλλά, καθώς στην Αυστρία τίποτα δεν είναι πολύ σοβαρό όπως αλλού, αυτός, ο λεγόμενος Krampus, είναι ένας χαριτωμένος διαβολάκος. Άλλωστε, ο άγιος σύντροφός του φέρνει στα παιδιά γλυκά και μικρά δωράκια και τους τα μοιράζει, αφού πρώτα τα ρωτήσει αν είναι φρόνιμα.

Στην Αυστρία στήνονται παντού χριστουγεννιάτικες αγορές, όπου πουλιούνται δωράκια, γλυκά, παραδοσιακά τρόφιμα και ζεστό αρωματισμένο κρασί, απαραίτητο για να αντέξουν οι επισκέπτες το τσουχερό κρύο. Εκεί μπορεί κανείς να προμηθευτεί και μερικά δώρα, αλλά εντελώς κρυφά από τα παιδιά. Υποτίθεται ότι τα φέρνει όλα ο Χριστούλης και κανένας άλλος!

Τα παιδιά προετοιμάζουν από τις αρχές Δεκεμβρίου ένα γράμμα στο Άγιο Βρέφος με τις επιθυμίες τους. Επειδή η παραγγελία αυτή είναι πάρα πολλή δουλειά για ένα μωρό, βοηθάνε λίγο και οι γονείς, κυρίως στα ψώνια. Επίσης, με μυστικό τρόπο πρέπει να φθάσει και να φυλαχτεί το δέντρο στο σπίτι, γιατί και αυτό το φέρνει ο Χριστός.

Τη μεγάλη ημέρα, παραμονή των Χριστουγέννων, οι γονείς έχουν χίλιες ασχολίες. Στους μπαμπάδες πέφτει η δύσκολη δουλειά τής απασχόλησης των παιδιών. Βρέξει χιονίσει, θα κάνουν αμέτρητες ώρες περίπατο με τα βλαστάρια τους. Και το σούρουπο, καθώς ο αέρας φυσάει το χιόνι από τα κλαδιά, μπορεί κανείς να δει τον Χριστούλη να αιωρείται στις κορυφές των δέντρων.

Τις ώρες αυτές η μητέρα έχει την ευκαιρία να στολίσει το δέντρο. Θα βάλει ζαχαρωτά, σοκολατάκια, γιρλάντες και φυσικά κεριά, που θα τα ανάψει την τελευταία στιγμή, μόλις έρθουν σπίτι και οι υπόλοιποι. Τέλος, δεν πρέπει να λείπει ένα μικρό κουδουνάκι.

Τα παιδιά περιμένουν με αγωνία μπροστά στην πόρτα τού δωματίου. «Λίγη υπομονή παιδιά, ο Χριστούλης είναι ακόμα εδώ!». Και επιτέλους, το καμπανάκι! Η πόρτα ανοίγει στο δωμάτιο που φωτίζεται μόνον από το φωτισμένο έλατο και από ένα κεριό στο παράθυρο, που καίει για τους αγαπημένους που δεν είναι πια κοντά μας. Το βλέμμα των παιδιών πέφτει στη βάση τού δέντρου. Δίπλα στη φάτνη πόσα δώρα! Πρώτα όμως θα τραγουδήσουν την «Άγια Νύχτα», που μόνο τώρα, και όχι νωρίτερα, πρέπει να ακουστεί. Μετά ορμάνε στα δώρα, ανοίγουν τα πακέτα και τα μάτια τους λάμπουν!

Ο χρόνος πιέζει. Το τραπέζι είναι κιάλας στρωμένο γιορτινά και όλοι κάθονται να φάνε το πατροπαράδοτο ψάρι. Πολλές φορές υπάρχουν σ' αυτή την εορτή και καλεσμένοι: κάποιος μοναχικός γείτονας ή μία θεία που δεν έχει κανέναν στον κόσμο.

Πλησιάζουν τα μεσάνυχτα. «Φορέστε γρήγορα τις καινούργιες μπότες σας, πάμε στην εκκλησία!». Το χιόνι καταπίνει τους λιγοστούς ήχους τής «Άγιας

Νύχτας». Ακούγεται μόνο το τρίξιμο τού λευκού στρώματος κάτω από τα πόδια των ανθρώπων.

Μέσα στο σπίτι τού Θεού, δίπλα στην Αγία Τράπεζα, ένα πελώριο χριστουγεννιάτικο δέντρο. Μοναδική κατάνυξη! Στο τέλος τής λειτουργίας, οι πιστοί πιασμένοι από τα χέρια τραγουδούν την «Άγια Νύχτα» και δεν υπάρχει μάτι που να μη θαμπώνει.

Μετά, φεύγουν όλοι ήσυχοι. Στα παράθυρα των σπιτιών τους φαίνεται το γλυκό φως των δέντρων.

Την επομένη, ανήμερα Χριστούγεννα, τα παιδιά τρέχουν αμέσως στο δωμάτιο που μοσχοβολάει έλατο, κερί και σοκολάτα. Πρέπει να χαρούν τα δώρα τους πριν από το εορταστικό γεύμα, τη χριστουγεννιάτικη χήνα.

Τα παιδιά έχουν διακοπές μέχρι την εορτή των Φώτων. Αυτή είναι και η μέρα που ξεστολίζουν το δέντρο. Αλλά η εμπειρία να πιανόμαστε -ξένοι και οικείοι- αρμονικά από τα χέρια, όπως και την πρώτη Άγια Νύχτα, μάς ζεσταίνει ακόμα την καρδιά.

Μελίττα Ι. Καίσαρη

Βιβλία

Maria Wiesmüller

Österreichische Weihnachts-Bäckerei

Kompass Küchenschätze, Innsbruck: 1996, 80 p. ISBN: 3-87051-690-9

Tausend Weihnachtssterne Funkeln

Die schönsten Weihnachtsgeschichten

Esslinger Verlag, Wien: 2004, 54 p. ISBN: 3-480-22017-7

Das große österreichische Advent- und Weihnachtsbuch

Perlen-Reihe, Wien, 236 p. ISBN: 3-85223-465-4

Nele Moost, Annet Rudolph

Alles Gebacken! Geschichtenvom kleinen Raben

Esslinger Verlag, Wien: 2000, 10 p. ISBN: 3-480-21499-1

Patricia Mennen

Weihnachten im Hundert-Morgen_Wold

Illustration: Kim Raymond

Ravensburger, Ravensburg: 1999, 10 p. ISBN: 3-473-32223-7

ΒΕΛΓΙΟ

Οι γιορτές στο Βέλγιο αρχίζουν από αρχές Δεκεμβρίου με τον ερχομό του Αγίου Νικολάου (Saint-Nicolas, Sinterklaas), στις 6 Δεκεμβρίου. Ο Άγιος Νικόλαος είναι ο άγιος των παιδιών και έρχεται ντυμένος με την αρχιεπισκοπική του στολή επάνω στο άλογο, συνοδευόμενος από τον μαύρο υπηρέτη του (Père Fouetard, Zwarte Piet). Τα παιδιά τοποθετούν από την παραμονή τα παπούτσια τους μπροστά στο τζάκι με ένα καρότο για το άλογο και ο Άγιος Νικόλαος περνάει από τις καμινάδες των σπιτιών και αφήνει γλυκά και δώρα.

Τα σπίτια στολίζονται για τα Χριστούγεννα από τις αρχές Δεκεμβρίου, καθώς επίσης οι δρόμοι και οι πλατείες, με χριστουγεννιάτικα δένδρα, στολίδια, και φωτάκια. Συνηθίζονται ακόμη πολύ και οι φάντες, μέσα και έξω από τα σπίτια. Η κάθε πόλη έχει τη δική της χριστουγεννιάτικη αγορά, όπου μπορεί κανείς να αγοράσει τα χριστουγεννιάτικα είδη ή να πει ζεστό κρασί. Οι πλατείες μεταμορφώνονται σε παγοδρόμια και μεγάλοι ή μικροί κάνουν πατινάζ. Σε μερικές περιοχές τού Βελγίου συνηθίζονται χριστουγεννιάτικες παρελάσεις με παρουσιάσεις σκηνών από τη ζωή τού Χριστού.

Στις 24 Δεκεμβρίου τα μεσάνυχτα πηγαίνουν όλοι στην εκκλησία για τη λειτουργία. Τα Χριστούγεννα είναι οικογενειακή γιορτή και ο κόσμος προτιμά να μένει στο σπίτι.

Στις 25 Δεκεμβρίου το μεσημέρι συγκεντρώνονται οι συγγενείς και απολαμβάνουν ένα πλούσιο γεύμα με πολλά φαγητά, αρχίζοντας με θαλασσινά και οπωσδήποτε γαλοπούλα με γέμιση, που συνοδεύεται από πατατοκροκέτες. Για επιδόρπιο σερβίρεται συνήθως σοκολατένιος χριστουγεννιάτικος κορμός ή ένα γλύκισμα που λέγεται cougnou, είδος τσουρεκιού στολισμένου με έναν ζαχαρωτό Χριστούλη. Μετά το φαγητό ανταλλάσσουν τα δώρα που βρίσκονται κάτω από το δένδρο.

Μεταξύ τού Νέου Έτους και των Φώτων τρία παιδιά ντυμένα μάγοι (Roi Mages, Driekoningen) γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας το τραγούδι των μάγων και ο κόσμος τούς δίνει νομίσματα.

Βιβλία

Brigitte Minne, Ann De Bode

Wat een dag !

De Eekhoorn, Wielsebeke: 2003, 32 p. ISBN: 90-5838-152-8

Patricia De Landtsheer

Ploef in de kerstnacht

De Eekhoorn, Wielsebeke: 2001, 96 p. ISBN: 90-5838-117-X

Joris Denoo

Het kind van de rekening

De Eekhoorn, Wielsebeke: 1998, 44 p. ISBN: 90-73913-71-3

Sven Nordqvist

Een Kerstman voor Findus

Dauidsfonds/Infodok

An Debaene

Midden in de winternacht

Dauidsfonds/Infodok

Guido van Genechten

Rikki wil een kerstboom

Clavis

ΓΑΛΛΙΑ

Όπως σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, έτσι και στη Γαλλία τα Χριστούγεννα είναι μία μεγάλη θρησκευτική γιορτή που γιορτάζεται οικογενειακά και είναι αφιερωμένη στα παιδιά.

Οι ημέρες των Χριστουγέννων έχουν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα. Η λειτουργία τα μεσάνυχτα τής 24^{ης} Δεκεμβρίου γίνεται σε ατμόσφαιρα έντονης θρησκευτικής κατάνυξης.

Μικροί και μεγάλοι συγκεντρώνονται γύρω από το έλατο για το καθιερωμένο μοίρασμα των δώρων. Το έλατο είναι πολύ παλιό έθιμο στη Γαλλία. Να σημειώσουμε ότι το αστέρι που βρίσκεται στην κορυφή τού έλατου αντιπροσωπεύει για τους Γάλλους το αστέρι τής Ανατολής, δηλαδή το φως, την ελπίδα και την αισιοδοξία.

Το δείπνο των Χριστουγέννων είναι θεσμός για όλες τις οικογένειες. Όλη η οικογένεια συγκεντρώνεται γύρω από το τραπέζι, που είναι πάντα πλούσιο, με ποικίλα εδέσματα, μεταξύ των οποίων πρωταγωνίστρια είναι η γεμιστή γαλοπούλα.

Τα παιδιά αυτές τις μέρες είναι πολύ χαρούμενα γιατί περιμένουν με λαχτάρα να ανοίξουν τα δώρα που τους έφερε ο Αϊ-Βασίλης.

Στη Γαλλία η παρουσία τού Αϊ-Βασίλη ταυτίζεται συμβολικά με την προσωπικότητα τού Αγίου Νικολάου: άσπρη μακριά γενειάδα, τιάρα, που είναι το σκουφί τού Αϊ-Βασίλη, μακρύ κόκκινο παλτό. Ο Αϊ-Βασίλης ταξιδεύει με ένα έλκηθρο με τάρανδους, ενώ ο Άγιος Νικόλαος ταξίδευε στην πλάτη ενός γαϊδάρου. Γι' αυτό τον λόγο, σε ορισμένες περιοχές τής Γαλλίας, τα παιδιά βάζουν κάτω από το έλατο ένα ποτηράκι κρασί για εκείνον και ένα καρτό για τον γάιδαρό του.

Ο στολισμός υπάρχει παντού. Στα σπίτια, με το έλατο και τη φάνη, στα καταστήματα, στους φωτισμένους δρόμους. Στη Γαλλία υπάρχουν μεγάλες λαϊκές αγορές με στολίδια και χριστουγεννιάτικα εδέσματα. Η πιο παλιά αγορά στην Ευρώπη γίνεται στο Στρασβούργο και λειτουργεί κάθε χρόνο από το 1570 έως και σήμερα. Τα χρώματα που επικρατούν είναι το κόκκινο και το πράσινο. Το κόκκινο αντιπροσωπεύει κυρίως τον Αϊ-Βασίλη και το πράσινο το έλατο. Το χρυσό και το άσπρο είναι επίσης χρώματα που χρησιμοποιούνται πολύ στη χριστουγεννιάτικη διακόσμηση.

Οι περισσότερες εκκλησίες έχουν και αυτές τις φάντες τους, ως αναπαράσταση της Γέννησης. Οι φάντες έχουν μεγάλη σημασία στη Γαλλία και είναι διαφορετικές σε κάθε περιοχή όσον αφορά στα πρόσωπα και στα ζώα που τις συνθέτουν. Τα ομοιώματα των πρωταγωνιστών σ' αυτές είναι από ξύλο, πλαστικό, πορσελάνη ή και από πανί, ανάλογα με την περιοχή.

Βιβλία

Oui-Oui Chante Noël

Illustrations: Jeanne Bazin, Paroles et Musique: Henri Muller
Hachette, Paris: 2003, 11 p. ISBN: 2-01-223985-4

Contes, Comptines, Chansons de Noël

Éditions Nathan, Paris : 2002, 125 p. ISBN: 2-09-211061-6

Stephanie Brisson, Charlotte Roederer

Mon papa, c' est le père Noël

Éditions MILAN, Toulouse: 2002, 23 p. ISBN: 2-7459-0669-0

Noël. Créations maison

Casterman, Luçon: 2003, 29 p. ISBN: 2-203-14522-6

Christel Claudius

Noël

Éditions Fleurus, Paris: 2003, 45 p. ISBN: 2-215-07006-4

Gilles Malgonne, Chantal Cazin

L' alphabet de Noël

Éditions Fleurus, Paris: 2004, 42 p. ISBN: 2-2150-4532-9

Didier Dufresne, Marianne Dupuy-Sauze

Le grand livre du Père Noël

Mango Jeunesse, Paris: 2004, 21 p. ISBN: 2-7404-1858-2

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η περίοδος πριν από τα Χριστούγεννα αρχίζει στις 11 Νοεμβρίου με τη γιορτή τού Αγίου Μαρτίνου, ο οποίος ήταν ένας Ρωμαίος στρατιώτης, που μέσα στον παγερό χειμώνα σε ένδειξη χριστιανικής αγάπης για τον πλησίον χάρισε σε έναν ζητιάνο που κρύωνε το μισό κομμάτι τού μανδύα του. Τα παιδιά εκείνη την ημέρα γυρίζουν στους δρόμους τής γειτονιάς, με φαναράκια που έχουν φτιάξει μόνα τους, και τραγουδούν τα «τραγούδια των φαναριών».

«Adventszeit» λέγεται η περίοδος πριν από τα Χριστούγεννα και αρχίζει τέσσερεις Κυριακές πριν. Οι οικογένειες έχουν στο σπίτι ένα χριστουγεννιάτικο στεφάνι από κλαδιά ελάτου, το οποίο είναι διακοσμημένο με πολύχρωμα στολίδια και κορδέλες. Το στεφάνι έχει τέσσερα κεριά και κάθε Κυριακή ανάβουν από ένα. Έτσι, την τελευταία Κυριακή πριν από τα Χριστούγεννα φωτίζουν και τα τέσσερα κεριά.

Τα παιδιά διασκεδάζουν πολύ με το ημερολόγιο “Advent” που είναι πολύ ιδιαίτερο και έχει 24 πορτούλες. Την 1^η Δεκεμβρίου ανοίγουν την πρώτη πορτούλα και βρίσκουν πίσω της ένα χριστουγεννιάτικο σχέδιο ή ένα σοκολατάκι. Η τελευταία πορτούλα ανοίγεται στις 24 Δεκεμβρίου, παραμονή των Χριστουγέννων, και πίσω της έχει μια εικόνα τής φάτνης. Με αυτό τον τρόπο, το ημερολόγιο βοηθάει τα παιδιά να περάσουν τη μεγάλη περίοδο αναμονής πριν τα Χριστούγεννα.

Η ομορφότερη γιορτή τής περιόδου πριν τα Χριστούγεννα είναι το βράδυ τής εορτής τού Αγίου Νικολάου. Για πάνω από 1000 χρόνια υπάρχει το έθιμο τού Αγίου Νικολάου, ο οποίος την παραμονή τής 6^{ης} Δεκεμβρίου φέρνει στα παιδιά γλυκά, μήλα και ξηρούς καρπούς. Τα παιδιά κρεμάνε το απόγευμα τις κάλτσες τους ή βάζουν ένα καλογουλισμένο ζευγάρι παπούτσια στην εξώθυρα και τα βρίσκουν το πρωί τής 6^{ης} Δεκεμβρίου γεμάτα από νοστιμιές. Μερικές φορές ακόμη, έρχεται και ο ίδιος ο Άγιος Νικόλαος στο σπίτι κι αυτό προκαλεί λίγο φόβο στα παιδιά, διότι, κατά κάποιον παράξενο τρόπο, πάντα ξέρει αν τα παιδιά προσέχουν στο σχολείο ή αν είναι φρόνιμα στο σπίτι. Όλα αυτά τα έχει σημειωμένα στο μεγάλο χρυσό του βιβλίο!

Την παραμονή των Χριστουγέννων στολίζεται σε όλα τα σπίτια το χριστουγεννιάτικο δέντρο και όταν σκοτεινιάζει ανάβουν τα κεριά. Οι γονείς, τα παιδιά και οι παππούδες, όλοι μαζί, τρώνε, παίζουν και τραγουδούν χριστουγεννιάτικα τραγούδια. Τα πιο γνωστά είναι η «Άγια Νύχτα» και το «Ελατο». Τα παιδιά περιμένουν ανυπόμονα την ώρα που θα ανοίξουν τα δώρα, που βρίσκονται κάτω από το δέντρο. Οι περισσότεροι, επίσης, παρακολουθούν στην εκκλησία τη χριστουγεννιάτικη λειτουργία.

Σε μερικά μέρη οι άνθρωποι πηγαίνουν τη νύχτα στη λειτουργία και τα παιδιά βρίσκουν τα δώρα τους το πρωί τής 25^{ης} Δεκεμβρίου κάτω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Ο Άγιος Silvester είναι ο προστάτης άγιος για το τέλος τού χρόνου. Η τελευταία ημέρα τού ημερολογιακού έτους είναι η ημέρα που γιορτάζει ο Άγιος. Την παραμονή Πρωτοχρονιάς γιορτάζουν οι άνθρωποι τον ερχομό τού Νέου Χρόνου και τον καλωσορίζουν με πυροτεχνήματα και βεγγαλικά. Στις περισσότερες οικογένειες σερβίρεται ένα ωραίο φαγητό. Επίσης, κατά παράδοση την Πρωτοχρονιά όλοι θέτουν στόχους για την καινούργια χρονιά.

Των Θεοφανείων, στις 6 Ιανουαρίου, πολλές οικογένειες ανάβουν τα κεριά τού χριστουγεννιάτικου δέντρου για τελευταία φορά, πριν το ξεστολίσουν. Τα παιδιά ντύνονται «Τρεις Μάγοι» και γυρίζουν στους δρόμους τραγουδώντας τα κάλαντα. Γράφονται επίσης τα γράμματα Γ+Μ+Β πάνω στην εξώπορτα, ώστε να κρατήσουν το κακό μακριά για όλη τη χρονιά. Στους τρεις Μάγους τής Βηθλεέμ από την Ανατολή, Γάσπαρ, Μελχιώρ και Βαλτάσαρ έχει τη ρίζα του αυτό το έθιμο.

Απόδοση από τα Γερμανικά: Στέφανος Μπαμόπουλος, Στ' Τάξη, Athener Schul

Βιβλία

Astrid Mola, Dorothea Ackroyd

Der Kleine Engel Raphael

Coppenrath Verlag, Münster: 2004, 28 p. ISBN: 3-8157-3298-0

Gaby Scolz & Maria Wissmann

Großvaters Weihnachtsüberraschung

Coppenrath Verlag, Münster: 2004, 26 p. ISBN: 3-8157-3463-0

Marcus Pfister

Der Weihnachtsstern

Nord-Süd Verlag, Hamburg : 1993, 26 p. ISBN: 3-314-00601-2

Ingrid Ostheeren, Christa Unzner

Nikolaus bin ich!

Nord-Süd Verlag, Hamburg : 2000, 26 p. ISBN: 3-314-00615-2

Ursel Scheffler, Jutta Timm

Rufus und die Weihnachtsmänner

Oetinger Verlag, Hamburg: 1997, 119 p. ISBN: 3-7891-4710-9

Lieve Baeten

Die kleine Hexe feiert Weihnachtsmänner

Oetinger Verlag, Hamburg: 1999, 24 p. ISBN: 3-7891-6312-0

Petra Probst

Kling, Glöckchen, kling. *Meine ersten Weihnachtslieder*
Edition Bücherbär, Würzburg: 2001, 26 p. ISBN: 3-401-08195-

James Krüss

Weihnachten auf den Hummerklippen
Carlsen, Hamburg 2001, 182 p. ISBN: 3-551-55272-X

Jane Ray

Die Weihnachtsgeschichte
Kerle, Wien: 1991, 14 p. ISBN: 3-451-70066-2

Emilie Beaumont

Dein buntes Wörterbuch Weihnachten
Illustrationen : Colette David, Yvette Barbetti
Fleurus Verlag, Saarbrücken: 1996, 131 p. ISBN: 3-89717-024-8

ΔΑΝΙΑ

Η γιορτή των Χριστουγέννων είναι μία από τις σημαντικότερες θρησκευτικές γιορτές στη Δανία, με πολλά ευχάριστα έθιμα. Οι προετοιμασίες για τα Χριστούγεννα αρχίζουν τέσσερεις Κυριακές πριν τις 24 Δεκεμβρίου. Οι δρόμοι και τα καταστήματα στολίζονται με φωτάκια και χριστουγεννιάτικα σύμβολα από τον Νοέμβριο.

Την πρώτη Κυριακή οι Δανοί ανάβουν το πρώτο κερί σε ένα στεφάνι από έλατο στολισμένο με κόκκινες κορδέλες, κουκουνάρια και τέσσερα λευκά

κεριά. Την επόμενη Κυριακή ανάβουν το δεύτερο και ούτω καθεξής μέχρι την τελευταία Κυριακή πριν τα Χριστούγεννα, που ανάβουν και τα τέσσερα κεριά.

Σημαντικό μέρος της γιορτής των Χριστουγέννων είναι οι επισκέψεις και τα γεύματα που οι Δανοί παραθέτουν ο ένας στον άλλον. Επιχειρήσεις και φορείς κάθε είδους καθώς και οικογένειες καλούν αντίστοιχα το προσωπικό και τους φίλους τους σε χριστουγεννιάτικα γεύματα, τα λεγόμενα julefrokost. Εδώ σερβίρονται διάφορα είδη ρέγκας, ζεστό πατέ συκωτιού, χοιρινές πανσέτες, κεφτεδάκια, άφθονη μπίρα και σναπς, το αγαπημένο ποτό των Δανών.

Τα έθιμα που αφορούν στα παιδιά ξεκινούν από την πρώτη Δεκεμβρίου με τα χριστουγεννιάτικα ημερολόγια, ένα μεγάλο τετραγωνισμένο ημερολόγιο από χαρτόνι με 24 παραθυράκια, που ανοίγοντάς τα κάθε πρωί, αποκαλύπτουν μια χριστουγεννιάτικη ιστορία ή λιχουδιά. Τα τελευταία χρόνια επίσης, τα κρατικά κανάλια συνηθίζουν να δείχνουν μία σειρά από 24 επεισόδια για μικρούς και μεγάλους εμπνευσμένα από το πνεύμα των Χριστουγέννων. Πολλά από τα έθιμα δεν είναι θρησκευτικά, όπως για παράδειγμα τα καλικαντζαράκια (nissen), μικροσκοπικά καλοκάγαθα ανθρωπάκια με κόκκινα ρούχα και σκουφιά. Τα καλικαντζαράκια εγκαθίστανται στα πατάρια των σπιτιών ή στους αχυρώνες και κάνουν διάφορες ζαβολιές. Για να αποφύγεις τις ζαβολιές τους πρέπει να θυμάσαι να αφήνεις έξω κάθε βράδυ ένα πιάτο ζεστό ρυζόγαλο.

Πολλές οικογένειες κόβουν το χριστουγεννιάτικο δέντρο από το δάσος μετά από συνεννόηση με τον ιδιοκτήτη του και κατόπιν πληρωμής. Ο στολισμός είναι θέμα οικογενειακής παράδοσης, αλλά οι περισσότεροι τοποθετούν ένα αστέρι στην κορυφή, που συμβολίζει το αστέρι της Βηθλεέμ, φωτάκια, μπαλάκια και καλικαντζαράκια.

Στις 24 Δεκεμβρίου το απόγευμα οι περισσότερες οικογένειες πάνε στην εκκλησία. Είναι παράδοση στο χριστουγεννιάτικο γεύμα να παρευρίσκονται τουλάχιστον οι τρεις πρώτες γενιές. Το γεύμα αποτελείται από πάπια, γαλοπούλα γεμιστή με δαμάσκηνα και γλυκόξινα μήλα ή ψητό χοιρινό, που σερβίρονται με πατάτες καραμελέ, κόκκινο γλυκόξινο λάχανο, μιντζελέ και σάλτσα από το ζουμί τού ψητού. Το επιδόρπιο είναι παραδοσιακό γλυκό ρυζόγαλο με καβουρντισμένα χοντροκομμένα αμύγδαλα, βανίλια, άφθονη κρέμα σαντιγί και σερβίρεται με ζεστό βύσσινο. Κρύβει στο εσωτερικό του ένα ξεφλουδισμένο ολόκληρο αμύγδαλο και σε όποιον τύχει κερδίζει ένα μικρό δώρο.

Μετά το γεύμα η οικογένεια “χορεύει” έναν ιεροτελεστικό χορό γύρω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο, τραγουδώντας θρησκευτικούς ύμνους και παιδικά χριστουγεννιάτικα τραγούδια. Η γιορτή τελειώνει με την ανταλλαγή των δώρων.

Ο Αϊ-Βασίλης έρχεται με τα δώρα του το βράδυ των Χριστουγέννων.

Για χάρη των παιδιών οι μπαμπάδες ή άλλα μέλη τής οικογένειας ντύνονται Αϊ-Βασίληδες, χτυπάνε την πόρτα και με το χαρακτηριστικό χόου, χόου, χόου κουβαλάνε τα δώρα σε ένα τσουβάλι.

Η ημέρα των Χριστουγέννων γιορτάζεται με φίλους ή με άλλους συγγενείς.

Βιβλία

Bjarne Reuter, Annete Reuter

Kaptain Binses Jul

2003

Ole Kirkegaard, Svend Otto S.

Mig og bedstefar - og saa Nisse Prok

1982

J. Krohn, Pietro Krohn

Peters Jul

2003

Thomas Winding

Den usynlige nisse

2002

Nils Hartmann, Dorte Karrebaek

Barn Jesus

2003

Nils Hartmann, Dorte Karrebaek

Nisse

1997

ΕΣΘΟΝΙΑ

Η εσθονική λέξη jõulud (Χριστούγεννα) έχει σκανδιναβική προέλευση και προέρχεται από τη λέξη Jul. Στη Σκανδιναβία και την Εσθονία η γέννηση τού Ιησού Χριστού παίρνει το όνομά της από αυτή την προχριστιανική λέξη.

Παλαιότερα οι Εσθονοί γιόρταζαν το χειμερινό ηλιοστάσιο, τη γέννηση τού Ηλίου. Από την ημέρα τού χειμερινού ηλιοστασίου και έπειτα οι μέρες μεγαλώνουν και ο ήλιος ανεβαίνει ψηλότερα. Η περίοδος αυτή εορταζόταν

και στην προχριστιανική εποχή. Επρόκειτο για μία περίοδο ξεκούρασης στο μέσον του μεγάλου και σκοτεινού χειμώνα. Σήμερα, τα Χριστούγεννα για τους Εσθονούς είναι ένα μείγμα παράδοσης, μοντερνισμού και θρησκευτικότητας. Οι μεγάλοι εορτασμοί πραγματοποιούνται την παραμονή των Χριστουγέννων, αλλά η εορταστική περίοδος ξεκινάει σαράντα ημέρες πριν, οπότε και οι άνθρωποι αγοράζουν ημερολόγια τής Σαρακοστής.

Η παράδοση του χριστουγεννιάτικου δέντρου έρχεται στην Εσθονία τον 19^ο αιώνα από τον τοπικό βαλτικογερμανικό πληθυσμό. Το χριστουγεννιάτικο δέντρο είναι συνήθως πεύκο ή έλατο. Το στολίζουν με παιχνίδια, καραμέλες και κεριά.

Το πιο γνωστό χριστουγεννιάτικο φαγητό είναι το χοιρινό με ξινολάχανο (mulgikapsad), ψητές πατάτες και γουρουνοκεφαλή, λευκό και κόκκινο λουκάνικο, πατατοσαλάτα και πατέ. Στα γλυκά κυριαρχούν το gingerbread και το marzipan, ενώ το πιο δημοφιλές ποτό είναι η μπύρα και το υδρόμελι καθώς και το ζεστό κρασί.

Οι παλαιότεροι πίστευαν ότι το χριστουγεννιάτικο φαγητό πρέπει να μένει στο τραπέζι σε όλη τη διάρκεια τής νύχτας, για να φάνε από αυτό όσοι έχουν πεθάνει, καθώς και κάποια πνεύματα. Οι άντρες τής οικογένειας, που έτρωγαν επτά φορές κατά τη διάρκεια τής νύχτας, θα είχαν τον επόμενο χρόνο τη δύναμη επτά αντρών ο καθένας. Παλαιότερα, εκείνη την ημέρα δεν έρχονταν καλεσμένοι στο σπίτι· εάν μάλιστα ο επισκέπτης ήταν γυναίκα το θεωρούσαν κακό οιωνό. Η οικογένεια έμενε στο σπίτι διαβάζοντας τη Βίβλο και τραγουδώντας τα κάλαντα.

Κάθε χρόνο στις 24 Δεκεμβρίου, ο πρόεδρος τής Εσθονίας διακηρύττει τη χριστουγεννιάτικη ειρήνη και παρακολουθεί τη χριστουγεννιάτικη Θεία Λειτουργία. Η παράδοση αυτή ξεκίνησε, με εντολή τής Βασίλισσας Χριστίνας τής Σουηδίας, τον 17^ο αιώνα.

Βιβλία

Jüri Parijõgi

Jõulud, jõulud

Tänapäev, Tallinn: 1999, 16 p. ISBN: 9985-9243-3-9

Heljo Mänd

Leelo Leevikese Jõulu-Kalender

Tea, Tallinn: 2004, 63 p. ISBN: 9985-71-404-0

Janno Põldma

Lepatriinude jõulud

Illustreerinud: Heiki Ernits

Sild, Tallinn: 2002, 119 p. ISBN: 9985-9422-0-5

Maarja Vaino

Meie lapse jõulusalmid

Kunst, Tallinn: 2003, 103 p. ISBN: 978-9949-4070-88

Ene-Maris ja Tarmo Tali

Suur Jõuluraamat

Maalehe Raamat, Tallinn: 1997, 139 p. ISBN: 9985-64-028-4

Wimberg-Sinirärv-Rooste

Kolme Päkapiku Jõulud

Huma, Tallinn: 2002, 79 p. ISBN: 9985-898-89-3

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Οι ιρλανδικές χριστουγεννιάτικες παραδόσεις είναι παρόμοιες με αυτές των περισσότερων δυτικών χωρών: οι βασικές χριστουγεννιάτικες συνήθειες όπως η ανταλλαγή δώρων, η παρακολούθηση της Λειτουργίας και η διακόσμηση του δέντρου, είναι κοινές για όλα τα κράτη που γιορτάζουν τα Χριστούγεννα.

Το γεύμα των Χριστουγέννων αποτελείται από τα συνηθισμένα εδέσματα: γαλοπούλα, χοιρινό, γέμιση, σάλτσα κράνμπερι κ.ά. Ένα από τα πιο παραδοσιακά ιρλανδικά φαγητά είναι το μοσχάρι με τα μπαχαρικά (μαρινάρεται για πολλές ημέρες με διάφορα καρυκεύματα και στη συνέχεια μαγειρεύεται), το οποίο μπορεί να σερβιριστεί ζεστό ή κρύο. Τα παραδοσιακά γλυκίσματα είναι τάρτες (mince pies), χριστουγεννιάτικη πουτίγκα και σιρόπι από κονιάκ ή ρούμι.

Πολλές οικογένειες στην Ιρλανδία ακόμη και σήμερα τοποθετούν ένα κερι σε ένα παράθυρο τού σπιτιού τους, την παραμονή των Χριστουγέννων. Αυτό το έθιμο είναι πολύ παλιό (από τα αρχαία χρόνια) και φωτίζουν το παράθυρο για να έχει φως ο δρόμος για τον ξένο που θα περάσει στο σκοτάδι.

Τη δεύτερη ημέρα των Χριστουγέννων (St. Stephen's Day), παραδοσιακά, παίζουν παντομίμα, όπου οι γυναίκες αναλαμβάνουν τους ανδρικούς ρόλους και οι άνδρες αντίστοιχα τους γυναικίους. Οι παραστάσεις αυτές βασίζονται συνήθως σε γνωστές παιδικές ιστορίες όπως η Σταχτοπούτα, η Ωραία Κοιμωμένη, ο Παπουτσωμένος Γάτος κ.ά. Τα τελευταία χρόνια οι παραστάσεις αυτές είναι πολύ πιο δημοφιλείς από οποιαδήποτε άλλη εποχή.

Ένα άλλο έθιμο που προέρχεται από τον μύθο τού Αγίου Στεφάνου, είναι αυτό με τους τρυποφράκτες. Ο Άγιος Στέφανος κρυβόταν από τους εχθρούς του στους θάμνους, ένας τρυποφράκτης πετάχτηκε από τον θάμνο όπου κρυβόταν ο Άγιος, και έτσι τον συνέλαβαν. Στις αγροτικές περιοχές, σε ανάμνηση αυτού τού γεγονότος τη δεύτερη ημέρα των Χριστουγέννων, οι άνθρωποι βάζουν τα πρόσωπά

τους με κάρβουνο και κυνηγώντας στα ψέματα τρυποφράκτες, πηγαίνουν από σπίτι σε σπίτι με τραγούδια, χορούς, ποιήματα και παραδοσιακή μουσική. Το παλιό αυτό έθιμο το συναντά κανείς μόνο σε λίγες περιοχές τώρα πια.

Το τέλος τής χριστουγεννιάτικης περιόδου στην Ιρλανδία είναι επίσημα στις 6 Ιανουαρίου, ημέρα που εορτάζονται τα Θεοφάνεια, γνωστά και σαν «Μικρά Χριστούγεννα». Ο κόσμος αποχαιρετά τις γιορτές και φυλάει τα χριστουγεννιάτικα στολίδια για την επόμενη χρονιά.

Nollaig Shona Duit

Βιβλία

Claire Hennessy

Memories

Poolbeg, Berkshire: 2002, 177 p. ISBN: 1-84223-098-0

Eoin Colfer

The Wish List

The O' Brien Press, Dublin: 2003, 219 p. ISBN: 0-86278-894-3

Aubrey Flegg

Wings Over Delft. Book 1: The Louise Trilogy

The O' Brien Press, Dublin: 2003, 189 p. ISBN: 0-86278-796-3

New Poems From Irish Poets

Something beginning with P

Edited by Seamus Cashman, Illustrated by Corrina Askin and Alan Clarke

The O' Brien Press, Dublin: 2004, 160 p. ISBN: 0-86278-906-0

Irish Legends for children

Retold by Yvonne Carroll, Illustrated by Lucy Su

Gill & Macmillan, Dublin: 1994, 63 p. ISBN: 0-7171-2223-9

ΙΣΠΑΝΙΑ

Τα Χριστούγεννα είναι και στην Ισπανία η αγαπημένη γιορτή των παιδιών. Μέρη πριν το σπίτι στολίζεται γιορτινά και η φάτνη, το σημαντικότερο σύμβολο των Χριστουγέννων, τοποθετείται στην πιο περίοπτη θέση. Τα παιδιά συνηθίζουν να αφήνουν τους Τρεις Μάγους σε κάποιο απομακρυσμένο σημείο του δωματίου και όσο πλησιάζει η ημέρα των Χριστουγέννων τούς μετακινούν προς τη φάτνη έτσι, ώστε την παραμονή της Γέννησης του Χριστού να έχουν φτάσει για να Του προσφέρουν τα δώρα τους.

Η νύχτα της παραμονής και η ημέρα των Χριστουγέννων θεωρούνται κατ' εξοχήν οικογενειακές γιορτές. Η οικογένεια θα καθίσει μαζί στο τραπέζι και θα απολαύσει το φαγητό, που διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Συνήθως είναι γαλοπούλα, αρνάκι ή γουρουνόπουλο ψητό, στις παραθαλάσσιες όμως περιοχές προτιμώνται τα ψαρικά. Βεβαίως, πολύ σημαντική είναι και η λειτουργία που γίνεται τα μεσάνυχτα της 24^{ης} προς 25^η Δεκεμβρίου· σχεδόν όλοι ξενυχτούν στις εκκλησίες, όπου γίνεται και η περιφορά τού Θείου Βρέφους.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς και όταν το ρολόι αρχίζει να χτυπάει μεσάνυχτα, οι Ισπανοί –είτε βρίσκονται στην κεντρική πλατεία της πόλης τους είτε στο σπίτι– τρώνε 12 ρώγες σταφύλι, μία σε κάθε χτύπο τού ρολογιού. Αν προλάβουν να φάνε και τις 12, τότε η νέα χρονιά θα τους φέρει τύχη.

Αυτό που με μεγαλύτερη όμως ανυπομονησία περιμένουν τα παιδιά είναι η Ημέρα των Τριών Μάγων, στις 6 Ιανουαρίου. Την παραμονή γίνεται η «καμπαλάτα», παρέλαση των Μάγων με τα δώρα, πάνω σε άλογα ή και σε καμιά καμήλα, αν βρεθεί... Τα πιτσιρίκια την παρακολουθούν με ενδιαφέρον και ύστερα τρέχουν στο σπίτι για να κοιμηθούν νωρίς και να δώσουν χρόνο στους Μάγους να μοιράσουν τα παιχνίδια. Προτού ξαπλώσουν, βέβαια, δεν ξεχνούν να αφήσουν στο σαλόνι τα παπούτσια τους, αλλά και ένα κέρασμα: κάποιο γλυκό, συνήθως το παραδοσιακό «τουρρόν» των Χριστουγέννων, και ένα ποτηράκι κρασί. Όταν ξυπνήσουν, ελπίζουν να βρουν το παιχνίδι που είχαν ζητήσει στο γράμμα προς τον αγαπημένο τους μάγο, γιατί συνηθίζεται να γράφουν σε έναν από τους τρεις, αυτόν που προτιμούν. Προσοχή, όμως! Αν κάποιο παιδί δεν ήταν καλό, υπάρχει κίνδυνος αντί για παιχνίδι να βρει κάρβουνο στα παπούτσια του! Για να μη μείνει, όμως, εντελώς παραπονεμένο, το κάρβουνο αυτό είναι φτιαγμένο από μαύρη ζάχαρη που δεν έχει καθόλου άσχημη γεύση... μια χαρά τρώγεται!

Τέλος, στις 6 Ιανουαρίου κόβουν τη «Βασιλόπιτα», που περιέχει κάποια έκπληξη: μπορεί να είναι νόμισμα, παιχνίδι ή οτιδήποτε επιτρέπει η φαντασία. Μόνο που ο «τυχερός», σε κάποια μέρη –ευτυχώς όχι σε όλη την Ισπανία–, καλείται να πληρώσει την αξία της βασιλόπιτας!

Βιβλία

El libro de Navidad

Actividades para toda la familia

Edelvives, 1998, 94 p. ISBN: 84-263-3827-5

La Navidad de Mickey

Editorial Everest, La Coruña: 1995, 50 p. ISBN: 84-241-2298-6

Pablo Martínez-Palomero

El Belén. *Historia, tradición y actualidad*

Aura Comunicación, Madrid: 1992, 207 p. ISBN: 84-87711-81-2

ΙΤΑΛΙΑ

Τα Χριστούγεννα (Natale) είναι μία από τις πιο κατανυκτικές εορτές του χριστιανικού ημερολογίου στην Ιταλία. Τις ημέρες αυτές η χριστιανική παράδοση συνυφαίνεται με τα λαϊκά έθιμα και τις συνήθειες παγανιστικής προέλευσης που συνδέονταν με τον εορτασμό της έναρξης του χειμερινού ηλιοστασίου.

Στην Αρχαία Ρώμη από τις 17 έως τις 24 Δεκεμβρίου λάμβαναν χώρα τα Σατουρνάλια προς τιμήν του Κρόνου, θεού της γεωργίας. Σε αυτή την περίοδο επικρατούσε ειρήνη, ανταλλάσσονταν δώρα, παραμερίζονταν οι κοινωνικές διακρίσεις και διοργανώνονταν μεγαλοπρεπή συμπόσια.

Τα Χριστούγεννα του χριστιανικού κόσμου εισήχθησαν στο ημερολόγιο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας μόλις τον 4^ο αιώνα. Στις ημέρες μας η παραμονή των Χριστουγέννων είναι ημέρα προετοιμασίας για τον εορτασμό, με νηστεία και ολονυχτία. Το δείπνο της 24^{ης} Δεκεμβρίου είναι συνήθως αρκετά λιτό και με βάση το ψάρι. Μετά το τέλος του δείπνου η παράδοση επιβάλλει να πηγαίνουμε στη λειτουργία του μεσονυχτίου, για να ανταλλάξουμε ευχές με φίλους και γνωστούς. Στον γυρισμό στο σπίτι, τα παιδιά ανοίγουν με ανυπομονησία τα δώρα που βρίσκουν κάτω από το δέντρο. Αυτή η συνήθεια ήταν διαδεδομένη και στην Αρχαία Ρώμη, όπου αντάλλασσαν δώρα, που ονομάζονταν *strenne* (μποναμάδες).

Το χριστουγεννιάτικο γεύμα είναι πλούσιο, συνήθως με βάση το κρέας, και καταναλώνεται στο σπίτι, παρέα με συγγενείς. Τα χριστουγεννιάτικα γλυκά ποικίλλουν ανάλογα με τις περιοχές, αλλά το πανετόνε (τού Μιλάνου), το παντόρο (της Βερόνας) και το τορρόνε (της Κρεμόνας) είναι διαδεδομένα σε όλη την Ιταλία. Άλλα χαρακτηριστικά φαγητά των Χριστουγέννων είναι τα μαρόν γλασέ, οι σταφίδες και οι φακές που θεωρούνται εξιλεωτικές.

Το κατεξοχήν ιταλικό χριστουγεννιάτικο σύμβολο είναι η φάτνη (presepe). Η φάτνη αναπαριστά τη σκηνή τής γέννησης τού Χριστού και τη συναντάμε στα σπίτια και στις εκκλησίες. Η παραδοσιακή σκηνή αποτελείται από τη σπηλιά, τη φάτνη που υποδέχεται τον μικρό Χριστό, την Παναγία, τον Ιωσήφ, το βόδι, το γαϊδουράκι, ενώ έξω από τη σπηλιά βρίσκονται οι βοσκοί, τα προβατάκια, ο Αρχάγγελος Γαβριήλ και οι τρεις Μάγοι. Η σκηνή είναι τοποθετημένη πάνω σε ένα χαλί από βρύα, ενώ στο επάνω μέρος φαντάζει ο έναστρος ουρανός και το αστέρι-κομήτης. Τα υλικά κατασκευής ποικίλλουν ανάλογα με την περιοχή. Σύμφωνα με τον θρύλο την πρώτη φάτνη την έφτιαξε ο Άγιος Φραγκίσκος το 1223, στην περιοχή τής Umbria. Η χρήση τής χριστουγεννιάτικης φάτνης διαδόθηκε από τον 17^ο αιώνα και ύστερα, όταν ξεκίνησε και η χειροτεχνική παραγωγή.

Μία άλλη χριστουγεννιάτικη παράδοση τής Βόρειας Ευρώπης, που έχει διαδοθεί πρόσφατα σε όλο τον κόσμο αλλά και στην Ιταλία, είναι το χριστουγεννιάτικο δέντρο. Τον 11^ο αιώνα, ως σύμβολο τού δέντρου τής γνώσης τού καλού και τού κακού στον κήπο τής Εδέμ, χρησιμοποιήθηκε το έλατο πάνω στο οποίο κρέμονταν φρούτα. Από αυτή την αρχαία παράδοση φτάνει σιγά-σιγά σε εμάς το χριστουγεννιάτικο δέντρο των ημερών μας, που συμβολίζει επίσης τη μορφή τού Σωτήρα Ιησού, ο οποίος νίκησε το σκότος τής αμαρτίας· για τον ίδιο λόγο ξεκίνησε και η συνήθεια τού στολισμού με φώτα.

Η σειρά των χριστουγεννιάτικων εορτών τελειώνει με τα Επιφάνεια, στις 6 Ιανουαρίου, εορτή που γεννήθηκε στις ανατολικές χριστιανικές χώρες, για να τιμήσει τη μνήμη τής βάπτισης τού Ιησού, και σύντομα εισήχθη στη Δύση, όπου απέκτησε και άλλο θρησκευτικό περιεχόμενο, μνημονεύοντας τον εορτασμό των γάμων τής Κανά και την προσφορά των δώρων από τους μάγους στη σπηλιά τής Βηθλεέμ. Αυτό το τελευταίο κατέληξε να καθιερωθεί και, υπερισχύοντας προηγούμενων λαϊκών παραδόσεων, καθιέρωσε την εμφάνιση τής φιγούρας τής Befana που μοιράζει τα δώρα. Οι μάγοι αποτελούσαν μία ομάδα τριών προσώπων που, οδηγούμενοι από ένα αστέρι, έφταναν από την Ανατολή στη Βηθλεέμ για να αφιερώσουν στον νεογέννητο Ιησού χρυσό, λιβάνι και μύρο.

Η Befana, αντίθετα, αποτελεί στη συλλογική φαντασία ένα μυθικό πρόσωπο με μορφή γριάς που φέρνει δώρα στα καλά παιδιά το βράδυ τής 5^{ης} Ιανουαρίου. Έχει καταγωγές από προχριστιανικές μαγικές παραδόσεις και στη λαϊκή κουλτούρα ενσωματώνεται με φολκλορικά και χριστιανικά στοιχεία. Η εικονογραφία της είναι συγκεκριμένη: φαρδιά και σκούρα φούστα, ποδιά, σάλι, μαντήλι ή ένα παλιό καπέλο στο κεφάλι, ένα ζευγάρι παντόφλες, όλα χρωματισμένα με πολλά πολύχρωμα μπαλώματα. Λέγεται ότι κρατάει πάνω σε μια σκούπα έναν σάκο γεμάτο παιχνίδια, σοκολατάκια, καραμέλες για τα καλά παιδιά και κάρβουνο για τα κακά. Περνώντας από τις καμινάδες, γεμίζει τις κάλτσες που έχουν αφήσει κρεμασμένες τα παιδιά. Αυτά, από τη μεριά τους,

ετοιμάζουν για την καλή γριούλα ένα πιάτο με ένα μανταρίνι ή πορτοκάλι και ένα ποτήρι κρασί ή γάλα. Το επόμενο πρωί μαζί με τα δώρα θα βρουν το φαγητό τελειωμένο και το ίχνος τού χεριού τής Befana στη στάχτη πάνω στο πιάτο.

Χαρούμενο κλίμα και προσμονή για τα Χριστούγεννα δημιουργεί η μουσική που παίζουν σε διάφορα σημεία των πόλεων οι zaprognari, μουσικοί ντυμένοι με παραδοσιακές στολές που παίζουν με γκάνιτα παλιές μελωδίες.

Κάθε περιοχή τής Ιταλίας έχει ξεχωριστά έθιμα και συνήθειες, μερικές από τις οποίες περιορίζονται στη συγκεκριμένη περιοχή, ενώ άλλες έχουν διαδοθεί σε όλη τη χώρα. Γενικότερα, τα Χριστούγεννα θεωρούνται στην Ιταλία μια πολύ σημαντική θρησκευτική εορτή, αλλά και ευκαιρία για την οικογένεια να συγκεντρωθεί και να περάσει τις άγιες ημέρες σε ζεστή, χαρούμενη και κατανακτική ατμόσφαιρα.

Alessia Crose

Βιβλία

Nicola Cinquetti, Marco Padovani

La cometa ha perso la coda

Mela Music, Verona: 2002

Anna Maria Bontenti, Cesare Ragazzoni

Natale di luce

La scuola, Brescia: 2000

Vincenzina Dorigo-Orio

Arriva babbo Natale

Orio Editore, Concigliano Veneto: 1996

Sergio Zuanetti, Gloria Scattolini

La zera storia di Santa Lucia

Giunti Firenze, Firenze: 2002

Enrico Intra

Tu scendi dalle stelle

Paoline, Roma: 1993

ΚΥΠΡΟΣ

Παράθυρα Μνήμης

Άνοιξα το παράθυρο τού ύπνου μου και πλημμύρισε από ευωδιές αλλοτινές που με οδηγούσαν σ' άλλο χρόνο και σ' άλλο τόπο. Παραμονές Χριστουγέννων ήταν, φούρνοι άνοιγαν και χόρταινα από χρώματα και αρώματα. Οι γεννόπιτες, οι βασιλίηδες, -όπως τους έλεγαν στην Καρπασία- δηλαδή τα μικρά ανθρωπάκια με ζυμάρι που είχαν για μάτια δύο σταφίδες, τα σταυροκούλουρα, τα χριστόψωμα και τόσα άλλα. Το σπίτι μύριζε φρεσκοκοπανισμένη κανέλλα και μαστίχα και εγώ ανάσαινα βαθιά, σχεδόν ευτυχισμένη μέσα σ' αυτή τη γιορτινή ατμόσφαιρα.

Θεέ μου, είπα, είμαι μικρό παιδί, αθώο, και φοράω τα γιορτινά μου. Το φόρεμά μου λαδί βελούδο και τα μαλλιά μου δεμένα αλογοουρά. Γυρίζω, βλέπω δίπλα μου την αδελφή μου, είναι λίγο πιο μικρή από εμένα, το φόρεμα της βυssινί. Έτσι αποφάσισε η μητέρα, αυτά τα χρώματα κατά την άποψη της ταίριαζαν στην κάθε μια μας. Πρωί-πρωί, εξήμισι-επτά η ώρα, πηγαίναμε με άλλα παιδιά στην εκκλησία να κοινωνήσουμε. Η μνήμη φέρνει πίσω, μετά από οτιδήποτε φευγαλέο, κάποιες ασήμαντες λεπτομέρειες που επανέρχονται κάθε χρόνο όταν πλησιάζουν Χριστούγεννα ή κατά τη διάρκεια αυτών των αγίων ημερών, λες και πρέπει να πονάμε και πάλι να πονάμε και να αισθανόμαστε ταυτόχρονα αυτή την ηδονή που φέρνει η μνήμη μαζί με την οδύνη.

Αίφνης βρίσκομαι έξω από την εκκλησία τής Αγίας Τριάδας, ρίχνω βλέμματα, όπως πάντα, στο πέτρινο λιοντάρι που βρίσκεται στον περίβολό της. Γνωρίζω πως το μετέφεραν από την αρχαία Καρπασία και το τοποθέτησαν εδώ για να του λέμε τα παράπονά μας. Κάποτε αγνάντευε τη θάλασσα προς τον Βορρά. Τώρα κοιτάζει συνέχεια τον δρόμο. Έχω χρόνια, πολλά χρόνια να το δω και έχουν συσσωρευτεί πολλά παράπονα...Σκέφτομαι σαν το ξαναντικρίσω θα χρειαστεί χρόνος, ώστε να λυτρωθώ εκφράζοντάς του ό,τι με βαραίνει, λέγοντάς του τα παράπονά μου, το συνεχές παράπονο ενός παιδιού που κλαίει για ό,τι χάθηκε...

Μπαίνω στην εκκλησία, περιμένω στην ουρά. Μόλις κοινωνήσω αισθάνομαι αλλιώς, γιατί καίει το στήθος μου από τη θεία κοινωνία. Αισθάνομαι ένθεη και ξεχνώ αμέσως πως από το ίδιο κουτάλι είχαν μεταλάβει κι άλλα πολλά παιδιά τής ηλικίας μου.

Ο πατέρας είχε μακριά δάκτυλα, ωραία χέρια, κι όσοι τον ήξεραν έλεγαν πως είχε πάνω του κάτι αριστοκρατικό. Αισθάνομαι έτσι πως δεν υπερβάλλω, πως δεν ήταν δηλαδή η πολλή αγάπη που με έκανε να τον καμαρώνω και να αισθάνομαι περήφανη που ήταν ωραίος, που τόσα γνώριζε, που μιλούσε τόσο ωραία.

Μέσα από τις ωραίες εικόνες που διαφύλαξα απ' αυτόν, το παράθυρο μνήμης τον φέρνει πιο κοντά σε μεγέθυνση να 'ναι Χριστούγεννα και να μας

διαβάζει Παπαδιαμάντη. *Θαμνώδη ρήματα και φύλλα καταπράσινα τής γλώσσας*, η γραφή του μεγάλου Σκιαθίτη και γοητεία, σαγήνη και μαγεία η ανάγνωση και οι γνώσεις του πατέρα.

Τα παραμύθια τής μητέρας μου τα ζήλευαν όμως όλα τα παιδιά τής γειτονιάς. Γι' αυτό τον λόγο, πολύ συχνά τις χειμωνιάτικες νύχτες είχαμε αρκετούς επισκέπτες και η μητέρα ξετύλιγε με τον παραστατικό της λόγο αυτούς τους άλλους χώρους, όπου οριοθετείται η επικράτεια των παραμυθιών. Ακόμη και σήμερα, σκέφτομαι πολλές φορές τη χώρα των ανέμων, τη χώρα τής φωτιάς, τη χώρα τής βροχής ή προσπαθώ να φανταστώ πώς ήταν το φόρεμα τής ηρωίδας του παραμυθιού, που όπως διηγιόταν η μάνα μου είχε πάνω του τον ουρανό με τα' άστρα ή τη γη με τα δέντρα και όλα τα ζώα ή τη θάλασσα με τα υδρόβια της. Τι χρώματα Θεέ μου, τι εικόνες αλλά και τι φόβος, όταν για παράδειγμα στο παραμύθι εμφανιζόταν ο δράκος κι έλεγε: *«Αχ! κρέας ανθρώπινο μυρίζει...»*.

Αυτές τις μέρες έρχεται πιο κοντά η εικόνα και ακούγεται πιο έντονα η διήγηση για τους καλικάντζαρους. Η φτωχή κοπέλα, η παραπεταμένη, που κοιμάται μια νύχτα σ' έναν αλευρόμυλο γιατί δεν έχει πού αλλού να κοιμηθεί. Είναι μέρες Χριστουγέννων, συναντά το ίδιο βράδυ τους εξαποδώ και με την ευφυΐα της αλλά και επειδή υπάρχουν οι άγραφοι νόμοι τής δικαιοσύνης κατορθώνει να δεχτεί πάμπολλα δώρα και να γλιτώσει από τα χέρια τους. Για να χορέψει ως νύφη, όπως τής ζήτησαν οι καλικάντζαροι, ζητάει, όλο και ζητάει στολίδια. Σαν έσπευσαν αυτοί, κάνοντας τον γύρο του κόσμου για να της βρουν γάντια -που ήταν δυσεύρετα τότε-, ήρθε η αυγή και οι καλικάντζαροι χάθηκαν.

-Άνου νύφη να χορέψουμε, είπε ο καλικάντζαρος.

-Μα η νύφη θέλει νυφικό, μα η νύφη θέλει άσπρα ψηλοτάκουνα, μα η νύφη θέλει γιρλάντα στα μαλλιά, θέλει σκουλαρίκια και δακτυλίδια, θέλει μπουκέτο με λουλούδια άσπρα στα χέρια.

-Άνου νύφη να χορέψουμε.

-Μα η νύφη θέλει *σιερόσια* (γάντια).

Όσπου να βρουν τα σιερόσια, ο πετεινός έκραξε, η αυγή φώτισε, οι καλικάντζαροι χάθηκαν και η φτωχή κοπέλα έμεινε στολισμένη, πανέμορφη νύφη στον μύλο, ώστε όταν το πρωί ήρθε ο μυλωνάς την κοίταζε έκθαμβος και έκανε τον σταυρό του. Η ετεροθαλής αδελφή της όμως δεν θα τα καταφέρει. Δεν είχε μέτρο. Στην πρόταση των καλικάντζαρων: «Άνου νύφη να χορέψουμε», αυτή μπήκε στον χορό άκαιρα, παράλογα, ασυλλόγιστα ...

Αλήθεια, ποιος θα μου δώσει τον κόσμο των παραμυθιών πίσω; Ποιος θα μου δώσει τη μόνη αλήθεια που αυτά περιέχουν;

Την ημέρα των Φώτων η μάνα μου και πάλι ζύμωνε. Έκανε κουλούρια δίχως λάδι, με σησάμι, σε σχήμα Χ, τα δοξάρκα, που προσφέραμε σε όσους έρχονταν να μας πουν το τραγούδι τής βάφτισης. Ήταν όμως και η πουλουστρίνα. Αργότερα ταξίδεψα μακριά, πολύ μακριά, στα βάθη τής ιστορίας μας, στους δαιδαλώδεις δρόμους τής ιστορίας του τόπου μας, για να ανιχνεύσω αυτή τη

λέξη. Μια λέξη που πάντοτε θα με οδηγεί στις γιορτές των Χριστουγέννων, στην παιδική ηλικία, στον γενέθλιο χώρο -τον χαμένο παράδεισο- την Καρπασία.

Ήτανε, λέει, κάποτε ένας δούκας, ο Gautier de Brienne, ο δούκας των Αθηνών, γύρω στα μέσα τού δέκατου τέταρτου αιώνα. Είχε κληρονομήσει από μια προγιαγιά του -τη Μαρία Λουζινιάν- κάποια χωριά ως φέουδα, στο κειμήλιο των θαλασσών, στην Κύπρο. Κάποτε χρειάστηκε να στείλει έναν εκπρόσωπό του να μαζέψει τις εσοδείες και να επιθεωρήσει τα φέουδα. Τότε έτυχε να 'ναι Πρωτοχρονιά και όταν ο εκπρόσωπος αυτός θέλησε να επισκεφθεί και τον Φράγκο βασιλιά, συγγενή τού αφέντη-δούκα του, πήγε στο Ακάκι, όπου υπήρχε παλάτι των Λουζινιάν. Έτσι, σημείωσε μεταξύ άλλων στη σχετική αναφορά του προς τον δούκα των Αθηνών πως, επειδή ήταν Πρωτοχρονιά, χάρισε στον βασιλιά τής Κύπρου ένα κύπελλο χρυσό και στους γιους του, τους πρίγκιπες Πέτρο και Ιωάννη, χάρισε pour estrine (ως δώρο), δηλαδή πουλουστρίνα, χρυσά νομίσματα. Μια φράση προβηγκιανή που μεταφυτεύτηκε στην Κύπρο, επέζησε στην Καρπασία, ζει στις παιδικές μνήμες. Μια φράση κλειδί που ανοίγει τον μαγικό κόσμο τής παιδικής ηλικίας, τις μνήμες τού γενέθλιου χώρου... μια φράση τόσο προσφιλή στα παιδάκια...

Θα περιμένω και φέτος την πουλουστρίνα από τα ωραία χέρια σου πατέρα ... έστω και στ' όνειρό μου... όπου σ' αυτό, ελπίζω να ξαναγίνω παιδάκι...

Νάσα Παταπίου

Μορφωτική Ακόλουθος τής Πρεσβείας τής Κύπρου,
Διευθύντρια στο Σπίτι τής Κύπρου

Βιβλία

Άντρης Λοΐζου-Χρυσάνθου

Νύχτα Χριστουγέννων

Εικονογράφηση: Ανδρέας Μαυρογένης

Εκδόσεις Ten on Eleven, Λεμεσός: 2004, 75 σελ. ISBN: 9963-7873-0

Έλλης Βενιζέλου

Ένα αστέρι στη στέγη μας. *16+1 Ιστορίες για τα Χριστούγεννα*

Εικονογράφηση: Τατιάνα Σωτηροπούλου-Στεφάνου

Εκδόσεις Κυπρόεπεια, Λεμεσός: 2002, 90 σελ. ISBN: 9963-628-24-9

Αντρέα Νικολάου

Ο γίγαντας και τα παραμύθια

Εικονογράφηση: Λία Βογιατζή

Λακατάμεια: 2004, 52 σελ. ISBN: 9963-8716-2-3

Αντρέα Κωνσταντινίδη

Η γιαγιά μου λέει και λέει. *Ιστορίες με μέλι*

Εικονογράφηση: Ευτυχία Βλάχου-Μπάτση

Εκδόσεις Πάργα, Λευκωσία: 2003, 37 σελ. ISBN: 9963-618-64-2

Rachel Davey, Toby Macklin

Ο Μπεν αλλάζει φορεσιά

Εικονογράφηση: Λουίζα Καϊμάκη

Εκδόσεις Imprinta, Λευκωσία: 2003, 30 σελ. ISBN: 9963-8882-1-6

Μαρίας Πολιώτου

Το Ταξίδι του γλάρου

Εικονογράφηση: Θεοδώρα Πολιώτου

Εκδόσεις Πάργα, Λευκωσία: 2003, 39 σελ. ISBN: 9963-618-62-6

Άθω Χατζημαθαίου

Παραμυθάκια και τραγουδάκια για σας, παιδάκια

Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία: 2004, 68 σελ. ISBN: 9963-646-21-2

ΛΕΤΟΝΙΑ

Τα Χριστούγεννα για τους Λετονούς είναι η γιορτή της ελπίδας, γιατί είναι η εποχή που το σκοτάδι γίνεται φως. Αυτή είναι η φυσική ροή των πραγμάτων που καθορίζεται από το χειμερινό ηλιοστάσιο, το οποίο για τους Λετονούς γεωργούς ήταν πολύ σημαντικό. Ακόμα και σήμερα παραμένει η παλαιά ονομασία “Γιορτή του Χειμώνα”, που χρησιμοποιείται αντί της λέξης “Χριστούγεννα”, η οποία δεν υπάρχει στα Λετονικά.

Ολόγυρα επικρατεί σκοτάδι, αλλά η γη καλύπτεται από ένα λευκό πέπλο χιονιού. Αισθάνεται κανείς τον ερχομό τού φωτός, το οποίο στις λαϊκές παραδόσεις προσέλκυαν με διάφορες τελετουργίες. Μία από αυτές είναι οι παρελάσεις των ανθρώπων με μάσκες και ειδικές ενδυμασίες. Οι άνθρωποι μεταμφιέζονταν σε καλά πνεύματα και ζώα και περνούσαν από σπίτι σε σπίτι, δίνοντας την ευλογία τους και αποτρέποντας το κακό. Οι νοικοκυρές, με τη σειρά τους, τους κερνούσαν. Το κέρασμα είχε συγκεκριμένη συμβολική σημασία. Όσο πιο διαφορετικά φαγητά υπήρχαν, τόσο το καλύτερο. Στο τραπέζι έπρεπε οπωσδήποτε να υπάρχει μία γουρουνοκεφαλή, η οποία συμβόλιζε τον καλό γεωργό, βραστός αρακάς, ο οποίος σήμαινε τα δάκρυα - για να μην κλαίει κανείς-, ψάρι, τα λέπια τού οποίου συμβόλιζαν τα κέρματα -για να έχει κανείς λεφτά και αφθονία- και κίτρινες πίτες με χοιρομέρι, που συμβόλιζαν τον λαμπερό ήλιο. Οι παραδοσιακές παρελάσεις μεταμφιεσμένων πραγματοποιούνται έως και σήμερα, αλλά έχουν χάσει πλέον την τελετουργική τους ιδιότητα.

Όταν η Λετονία εκχριστιανίστηκε τον 13^ο αιώνα, οι Λετονοί, παράλληλα με την παλαιά παράδοση, άρχισαν να γιορτάζουν και τη γέννηση του Χριστού. Όπως και σε πολλές άλλες χριστιανικές χώρες, πριν τα από τα Χριστούγεννα υπάρχει μια περίοδος που λέγεται Advente –ο Ερχομός– κατά την οποία πλέκουν στεφάνια με τέσσερα κεριά, ανάλογα με τον αριθμό των εβδομάδων μέχρι τα Χριστούγεννα, στολίζουν τα σπίτια και ετοιμάζουν τα δώρα. Τα σπίτια γεμίζουν από το άρωμα των μπισκότων με γεύση τζίντζερ και των κεριών. Οι βασικές εορταστικές παραδόσεις συμπεριλαμβάνουν το στόλισμα του δέντρου, χριστουγεννιάτικες λειτουργίες, ανταλλαγή δώρων και το ιδιαίτερο γεύμα την παραμονή των Χριστουγέννων, στις 24 Δεκεμβρίου. Το γεύμα αποτελείται από τα παραδοσιακά λετονικά φαγητά: βραστό αρακά, πίτες με χοιρομέρι, μπισκότα με γεύση τζίντζερ και πολλά άλλα.

Αν η οικογένεια έχει μικρά παιδιά, την παραμονή των Χριστουγέννων περιμένουν τον Άγιο Βασίλη και τον σάκο με τα δώρα του. Ο Άγιος Βασίλης είτε αφήνει στη βιασύνη του τα δώρα έξω από την πόρτα είτε τα φέρνει μέσα στο σπίτι. Για να πάρει κανείς τα δώρα του, πρέπει να πει ένα τραγούδι, έναν στίχο, να παίξει ένα μουσικό όργανο, να χορέψει ή να κάνει οτιδήποτε άλλο γνωρίζει.

Είτε ως “Γιορτή του Χειμώνα” είτε ως “Χριστούγεννα” πρόκειται για τη γιορτή της ελπίδας, του φωτός και της οικογένειας.

Iveta Ivanova & colleagues

Βιβλία

Ziemsvētku vakarā

Zvaigzne ABC, Riga: 2002, 10 p. ISBN: 9984-22-630-1

Ziemsvētku pasaka

Zvaigzne ABC, Riga: 2003, 10 p. ISBN: 9984-22-945-0

Kristīne Skrīvele, Irēna Žguta

Ziemassvētki

Zvaigzne ABC, Riga: 1997, 25 p. ISBN: 9984-04-711-3

Emīlija Bomona

Maža Ziemassvētku enciklopēdija

Zvaigzne ABC, Riga: 2003, 131 p. ISBN: 9984-22-937-8

Debora Kempbela-Toda

Oirmie Ziemassvētki

Ziemsvētku vakarā

Zvaigzne ABC, Riga: 2003, 16 p. ISBN: 9984-22-968-8

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

“Κυΐσιος” ή παραμονή των Χριστουγέννων είναι η πλέον σημαντική ημέρα στη Λιθουανία· σπουδαιότερη και από τα Χριστούγεννα. Είναι η παλαιότερη λιθουανική εορτή και εορτάζεται σύμφωνα με το ηλιακό ημερολόγιο. Πρόκειται για μία νυχτερινή εορτή, αφού οι εκδηλώσεις ξεκινούν αργά το βράδυ.

“Κυΐσιος” ονομάζεται το τυπικό εορταστικό δείπνο, καθώς και ολόκληρη η 24^η Δεκεμβρίου. Οι Λιθουανοί γλωσσολόγοι θεωρούν ότι οι πρόγονοί τους δανείστηκαν αυτή τη λέξη, ήδη κατά τον 12^ο αιώνα, από τους Σλάβους και από τους Έλληνες. Αυτό αποδεικνύεται από την ύπαρξη λέξεων με την ίδια ρίζα –στα Ρωσικά “kutja”, στα Λευκορωσικά “kucia”, στα Ελληνικά “κουκιά”.

Όλα τα μέλη τής οικογένειας επιδιώκουν να επιστρέψουν στο σπίτι για το δείπνο εκείνη την ημέρα, ακόμη και αν ζουν μακριά. Σημασία, βεβαίως, για αυτούς δεν έχει τόσο αυτό καθαυτό το δείπνο, όσο το τελετουργικό που το συνοδεύει, το οποίο τους φέρνει κοντά και ενδυναμώνει τους δεσμούς ανάμεσα στα μέλη των οικογενειών. Εάν κάποιος έχει πεθάνει τη συγκεκριμένη χρονιά, που οδεύει προς το τέλος της, ή αδυνατεί να συμμετάσχει στο δείπνο –κάτι που συμβαίνει μόνο εάν υπάρχει σοβαρός λόγος– η θέση του μένει κενή στο τραπέζι.

Το δείπνο τής παραμονής των Χριστουγέννων περιλαμβάνει δώδεκα διαφορετικά πιάτα, που αντιπροσωπεύουν τους δώδεκα μήνες και τους δώδεκα μαθητές του Χριστού. Όλα τα πιάτα δεν πρέπει να περιέχουν λίπος, γάλα, βούτυρο και κρέας, διότι είναι η τελευταία μέρα τής νηστείας. Τις περισσότερες φορές, λοιπόν, τα εδέσματα περιλαμβάνουν ψάρι, συνηθέστερα ρέγκα, δημητριακά, αρακά και μανιτάρια. Απαραίτητο θεωρείται το ζελέ. Το βασικό όμως πιάτο ονομάζεται “kūčiukai” –μικρά μπισκότα φτιαγμένα από ζυμάρι με μαγιά.

Μετά το δείπνο, κάθε μέλος τής οικογένειας τραβάει ένα κομμάτι άχυρο κάτω από το τραπεζομάντιλο, για να δει ποιος θα ζήσει περισσότερο και πόσα παιδιά θα κάνει.

Οι μύθοι και οι παραδόσεις για την παραμονή των Χριστουγέννων υποστηρίζουν ότι το νερό στα πηγάδια γίνεται κρασί τα μεσάνυχτα και τα ζώα μπορούν να μιλήσουν. Είναι μάλιστα πολύ επικίνδυνο να ακούσει κάποιος τι λένε, αφού, σύμφωνα με τις προλήψεις, σε αυτή την περίπτωση θα πεθάνει. Αν όμως κάποιος καταφέρει να γευθεί το νερό την ώρα που μετατρέπεται σε κρασί θα είναι τυχερός σε όλη τη διάρκεια του νέου έτους. Πολλοί από τους μύθους και τις ιστορίες μυστηρίου ανάγονται στα χρόνια που η Λιθουανία ήταν μια παγανιστική χώρα.

Στη συνέχεια ακολουθούν τα λιθουανικά χριστουγεννιάτικα κάλαντα. Πριν οδηγηθούν όλοι στα κρεβάτια τους, φροντίζουν να αφήσουν ένα πιάτο στο τραπέζι, ώστε να βεβαιωθούν ότι τα μέλη τής οικογένειας που έχουν πεθάνει θα έχουν αρκετό φαγητό, όταν οι ψυχές τους κάνουν τη νύχτα την εμφάνισή τους.

Η ημέρα των Χριστουγέννων εορτάζεται με τη Θεία Λειτουργία και το άνοιγμα των δώρων.

Βιβλία

Piešė Dadlis Moslis

Kalėdu Senio Pokštai

Trys Nykštykai, Vilnius, 46 p. ISBN: 9988-07-118-4

Rasa Dičiuvienė

Pasakojimai po Kalėdu Eglute

Mūsų knyga, 85 p. ISBN: 9986-617-76-6

Rūta Baltakienė

Lietuvių Liaudies Pasakos

Jotema, Kaunas: 2003, 174 p. ISBN: 9955-527-71-4

Mano Pirmoji

Kalėdu Knyga

Mūsų knyga, 2003, 124 p. ISBN: 9955-573-20-1

Hansas Kristanas Andersenas, Dailinkas Vladislavas Jerko

Sniego Karalienė

Naujoji Rosma, Vilnius: 2003, 30 p. ISBN: 9955-06-023-9

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Στο Λουξεμβούργο είναι κυρίως η γιορτή του Αγίου Νικολάου (6 Δεκεμβρίου) που περιμένουν όλα τα παιδιά με ανυπομονησία. Πριν πέσουν για ύπνο, την παραμονή του “Neklostag”, βάζουν στην πόρτα τα καλτσάκια τους, ώστε ο Άγιος Νικόλαος να μάθει πού να τοποθετήσει τα δώρα που τόσο επιθυμούσαν. Με τον ίδιο τρόπο, βάζουν στο τραπέζι του σαλονιού ή της κουζίνας μια πιατέλα, που ελπίζουν την άλλη μέρα να τη βρουν γεμάτη με ζαχαρωτά, μανταρίνια, καρύδια ή ένα “Boxemännchen” (ένα μπριός σε μορφή μικρού χιονάνθρωπου) κι ένα “Liewskuchskleesen” (πικάντικα ψωμάκια με τη μορφή του Αγίου Νικολάου).

Τα δώρα πολύ συχνά περιγράφονται σ’ ένα μικρό γράμμα, που τα μικρά παιδιά είχαν απευθύνει από την προηγούμενη στον Άγιο Νικόλαο. Δεδομένου του όγκου της δουλειάς, ο τελευταίος ζητάει και τη βοήθεια του Père Fouettard (Houseker). Αυτό το πρόσωπο, που το φοβούνται πολύ οι πιο μικροί, έχει ως αποστολή να τιμωρεί όποιον δεν ήταν και τόσο φρόνιμος κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς. Αυτός, ως τιμωρία, θα δεχτεί ένα χτύπημα από μια βίτσα από ιτιά, που θα είναι παρόλα αυτά λιγότερο πικρή χάρη σε μερικά κομμάτια από σοκολάτα που τη συνοδεύουν. Μετά τη γιορτή του Αγίου Νικολάου έρχονται τα Χριστούγεννα.

Τα Χριστούγεννα είναι κατεξοχήν η γιορτή τής χαράς τόσο για τους μεγάλους όσο και για τα παιδιά. Αυτή η μέρα, που εορτάζεται ο ερχομός στη Γη του μικρού Χριστού, παραδοσιακά συγκεντρώνει όλη την οικογένεια γύρω από ένα ωραίο δέντρο, όμορφα στολισμένο, στη βάση τού οποίου ο Père Noël (Αι-Βασίλης) τοποθετεί τα υπέροχα δώρα.

Στο Grand-Duché το έλατο των Χριστουγέννων (“Kreschtbeemchen”) «ντύνεται» καταρχήν στο μέσον τού σαλονιού. Όλη η οικογένεια νιώθει τη χαρά -τις μέρες που προηγήθηκαν τής 25^{ης} Δεκεμβρίου- τού στολισμού των κλαδιών του με γιρλάντες, γυάλινες μπάλες, φτερά αγγέλων κι ακόμη μια κορυφή με ένα ασημένιο αστέρι, που καλύπτει το κωνοφόρο μας.

Στη βάση του, κάτω από τα πρώτα κλαδιά του, είναι τοποθετημένο ένα μικρό βρέφος (Këppchen) που αναπαριστά τον μικρό Ιησού που κοιμάται μέσα σε ένα στάβλο στη Βηθλεέμ, περιτριγυρισμένος από τους γονείς του, τον Ιωσήφ και τη Μαρία, το βόδι, το γαϊδουράκι, καθώς επίσης και τους τριών μάγους, τον Μελχιόρ, τον Γκασπάρ και τον Μπαλτάζαρ.

Το βράδυ τής 24^{ης} Δεκεμβρίου (helleger Owend) όλοι μαζί ξαγρυπνούν τραγουδώντας χριστουγεννιάτικα τραγούδια. Γύρω στα μεσάνυχτα οι πιο θαρραλέοι παρακολουθούν στην εκκλησία τη μεταμεσονύκτια Θεία Λειτουργία. Μετά τη λειτουργία, η οικογένεια ξαναβρίσκεται στο σπίτι για να γευτεί το παραδοσιακό μαύρο λουκάνικο (Tréieren), συνοδευόμενο από λάχανο και κομπόστα μήλου.

Βιβλία

Guy Rewenig, Roger Manderscheid

Komba la Bomba. *Geschichte fir Kanner*

Éditions Phi, Echternach: 1999, 128 p. ISBN: 3-88865-169-0

Antoine de Saint-Exupéry

De Klengje Präenz

Éditions Phi, Echternach: 1994, 95 p. ISBN: 3-88865-118-2

Lëtzebuenger Määrchen Album

Op Lëtzerbuergesch Iwwersat vum Lex Roth

Éditions Passerelle, Lëtzerbuerg: 1998, 256 p. ISBN: 2-919879-03-0

Roger Leiner, Lucien Czuga

Superjheemp contra Superjheemp

Éditions Revue, Charleroi: 1993, 48 p.

Roger Leiner, Lucien Czuga

Déiere Rubrik

Éditions Revue, Fleurus: 1992, 66 p

Roger Leiner, Lucien Czuga

Jimmy

Éditions Lion International, Lëtzerbuerg: 1992, 48 p.

Marc Angel

Deemols. Episoden aus der Lëtzerbuenger Geschicht

Éditions Guy Binsfeld, Lëtzerbuerg: 1998, 47p. ISBN: 2-87954-045-3

ΜΑΛΤΑ

Στη Μάλτα ο επισκέπτης δεν θα βιώσει αυτό που λέγεται “Λευκά Χριστούγεννα”. Οι καιρικές συνθήκες μοιάζουν με αυτές τής Βηθλεέμ, τής πόλης όπου γεννήθηκε ο Χριστός. Η θερμοκρασία κυμαίνεται από 9°-19° C.

Οι εορταστικές εκδηλώσεις για τα Χριστούγεννα πραγματοποιούνται, όπως και σε όλο τον χριστιανικό κόσμο, στις 25 Δεκεμβρίου, την ημέρα που όρισε ο Άγιος Ιππόλυτος τον 3° αιώνα.

Τα Χριστούγεννα είναι η γιορτή τής ειρήνης και τής καλής θέλησης. Τα Χριστούγεννα είναι Χριστούγεννα παντού, αλλά τα μαλτέζικα Χριστούγεννα έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τα διαφοροποιούν από τα αντίστοιχα άλλων χωρών.

Οι δρόμοι των πόλεων και των χωριών στολίζονται με πολύχρωμα φωτάκια (festuni). Οι βιτρίνες είναι χριστουγεννιάτικες, ενώ παντού κυριαρχούν παιδικά παιχνίδια και δώρα. Σε κάθε γωνιά μπορεί κανείς να δει χριστουγεννιάτικα δέντρα (is-sigra tal-Milied) και τη φιγούρα του Αϊ-Βασίλη. Το κύριο στοιχείο που αποτελεί τυπική μαλτέζικη παράδοση είναι ο μεγάλος αριθμός από φάτνες (preseppi) που στολίζουν δημόσιους χώρους και σπίτια.

Οι κύριοι χαρακτήρες τής φάτνης είναι φυσικά ο Ιωσήφ και η Μαρία με τον Ιησού μωρό, μία αγελάδα, ένας γάιδαρος και ένα πρόβατο, καθώς και οι τρεις Μάγοι με τα δώρα. Παραδοσιακά, οι φιγούρες τής φάτνης φτιάχνονται από πηλό. Στη μαλτέζικη φάτνη υπάρχουν επιπλέον βοσκοί με τις φλογέρες και τα ποιμνιά τους, τραγουδιστές του δρόμου, αγρότες, γυναίκες κ.ά. Σήμερα, βέβαια, οι περισσότερες φάτνες είναι κατασκευασμένες από πλαστικό.

Η παράδοση τής φάτνης ξεκινάει ήδη κατά τον 13° αιώνα. Η πρώτη φάτνη, όπου αναπαριστάται η γέννηση του Χριστού, ήρθε από τη Βηθλεέμ τον

7^ο αιώνα και φυλάσσεται στη Βασιλική τής Ρώμης. Η πρώτη μαλτέζικη φάτνη που ξέρουμε είναι αυτή που φτιάχτηκε από Βενεδικτίνους μοναχούς το 1826 στη Mdina. Μια άλλη φάτνη βρέθηκε στη Vittoriosa, η οποία όμως ανασκευάστηκε πλήρως, με αποτέλεσμα να μην έχει μείνει σχεδόν τίποτα από την αρχική.

Η παράδοση του χριστουγεννιάτικου δέντρου και των χριστουγεννιάτικων καρτών (il-kartolini tal-Milied) εισήχθη από τη Γερμανία τον 19^ο αιώνα.

Υπάρχει επίσης μια σχέση μεταξύ τής ανταλλαγής των δώρων και τής εορτής του Αγίου Νικολάου, που είναι ο Άγιος των παιδιών. Ο Άγιος Νικόλαος ήταν ένας επίσκοπος που έζησε τον 4^ο αιώνα και τιμάται κάθε χρόνο στις 6 Δεκεμβρίου.

Σε κάθε πόλη και χωριό τής Μάλτας, τα παιδιά, κρατώντας ένα μικρό άγαλμα του μωρού Ιησού, περιδιαβαίνουν τους δρόμους και τραγουδούν χριστουγεννιάτικα κάλαντα. Σε κάθε εκκλησία τής χώρας κατά τη διάρκεια τής νυκτερινής Θείας Λειτουργίας ένα παιδί –παπαδοπαιδί– αναπαριστά τη γέννηση του μικρού Ιησού.

Τα Χριστούγεννα προσφέρονται για οικογενειακές συγκεντρώσεις. Σε κάθε σπίτι στολίζεται δένδρο, το οποίο σταδιακά γεμίζει με δώρα. Η χριστουγεννιάτικη πουτίγκα (il- pudina tal-Milied) και η γαλοπούλα (id- dundjan) έγιναν δημοφιλή στη Μάλτα κατά τη διάρκεια του Α΄ και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν Βρετανοί στρατιώτες εγκαταστάθηκαν εκεί, αφού το νησί λειτουργούσε ως στρατιωτική και ναυτική βάση. Πριν από την καθιέρωση τής γαλοπούλας, οι Μαλτέζοι έτρωγαν κόκορα (serduq). Το βασικό μαλτέζικο πιάτο ονομάζεται timpana και φτιάχνεται από μακαρόνια που καλύπτονται από κρούστα. Το χριστουγεννιάτικο γλυκό στη Μάλτα είναι τηγανίτες, σε σχήμα δαχτυλιδιού, με μέλι και σιρόπι, που λέγονται qaghaq tal-ghasel.

Μια παλαιά παράδοση στη Μάλτα, που διατηρείται μέχρι σήμερα, είναι η εξής: σπέρνουν σιτάρι και άλλους σπόρους και τα τυλίγουν μέσα σε κομμάτια βαμβάκι τέσσερις εβδομάδες πριν από τα Χριστούγεννα, τα οποία φυλάνε μέσα στα ντουλάπια τής κουζίνας. Αυτοί οι σπόροι μεγαλώνουν και τοποθετούνται στη φάτνη δίπλα στον Χριστό.

Ένα άλλο έθιμο, που όμως με τα χρόνια έχει ξεχαστεί, είναι το παίξιμο τής γκάιντας (iz-zaqq) που ήταν το χαρακτηριστικό τής μουσικής που έπαιζαν οι βοσκοί οι οποίοι πρόσεχαν το κοπάδι τους τη νύχτα των Χριστουγέννων. Οι γκάιντες παίζονταν στις εκκλησίες κατά τη διάρκεια τής Θείας Λειτουργίας, την παραμονή των Χριστουγέννων.

Το πλέον δημοφιλές χριστουγεννιάτικο τραγούδι στη Μάλτα είναι η Άγια Νύχτα.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Οι Βρετανοί περνούν συνήθως τα Χριστούγεννα στο σπίτι με τους δικούς τους και τα θεωρούν γιορτή τής οικογένειας. Αρχίζουν τις προετοιμασίες πολύ καιρό πριν, στέλνοντας χριστουγεννιάτικες κάρτες και τοποθετώντας το στολισμένο χριστουγεννιάτικο δέντρο σε περίοπτη θέση μέσα στο σπίτι. Παρόλο που το χριστουγεννιάτικο δέντρο έχει σήμερα καθιερωθεί πλέον ως παράδοση, η χρήση του διαδόθηκε αρχικά από τον πρίγκιπα Αλβέρτο, σύζυγο τής βασίλισσας Βικτόριας, ο οποίος εισήγαγε το έθιμο από τη γενέτειρά του Γερμανία, το 1840.

Ορισμένα σπίτια διακοσμούνται με αειθαλή φυτά (φυτά δηλαδή που δεν χάνουν τα φύλλα τους τον χειμώνα), όπως στεφάνι από πουρνάρι στην εξώπορτα και γιρλάντες από πουρνάρι, κισσό και έλατο στο εσωτερικό τού σπιτιού. Στις εισόδους των σπιτιών κρέμεται συνήθως γκι· όποιο ζευγάρι περάσει κάτω από το γκι πρέπει να φιληθεί! Ετοιμάζεται επίσης το παραδοσιακό γεύμα: τάρτες με σταφίδα και αμύγδαλα, ένα αφράτο χριστουγεννιάτικο κέικ και η χριστουγεννιάτικη πουτίγκα. Ο καθένας έχει τη δική του αγαπημένη συνταγή, αλλά όλοι βάζουν μπόλικο καρυκεύματα, καρύδια, ξηρούς καρπούς και μπράντι.

Αγοράζουν δώρα, τα τυλίγουν και τα τοποθετούν σύμφωνα με την παράδοση κάτω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο την παραμονή των Χριστουγέννων. Τα Χριστούγεννα είναι μια κοσμική και ταυτόχρονα θρησκευτική εορτή, γι' αυτό πολλές οικογένειες συνηθίζουν να παρακολουθούν την ολονύχτια λειτουργία στην εκκλησία την παραμονή ή να τα γιορτάζουν το πρωί στην εκκλησία, ανήμερα τα Χριστούγεννα.

Τα παιδιά ενθουσιάζονται την παραμονή των Χριστουγέννων, όταν κρεμάνε τις κάλτσες τους (μια παλιά κάλτσα ή μια μαξιλαροθήκη, για τα πιο φιλόδοξα) πάνω από το τζάκι ή στο κάτω μέρος τού κρεβατιού για να τις γεμίσει με δώρα ο Άγιος Βασίλης. Ο Άγγλος πατέρας των Χριστουγέννων ή αλλιώς Σάντα Κλος (Άγιος Βασίλης) απεικονίζεται για πρώτη φορά με την παραδοσιακή κόκκινη και άσπρη στολή του σε μια ξυλογραφία τού 1653, όμως η ιστορία τού Αϊ-Βασίλη που καταφθάνει πάνω στο έλκηθρο που σέρνουν τάρανδοι και κατεβαίνει από την καμινάδα για να γεμίσει τις κάλτσες των παιδιών με δώρα προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Όλοι σχεδόν κάθονται στο χριστουγεννιάτικο δείπνο το βράδυ των Χριστουγέννων, που περιλαμβάνει, σύμφωνα με την παράδοση, ψητή γαλοπούλα· ορισμένες οικογένειες, ωστόσο, προτιμούν χήνα ή βοδινό κρέας. Μετά τη γαλοπούλα φέρνουν στο τραπέζι τη φλεγόμενη χριστουγεννιάτικη πουτίγκα, την οποία σβήνουν ύστερα με μπράντι. Τελειώνουν την ημέρα τους χαλαρώνοντας, βλέποντας τηλεόραση, παίζοντας παιχνίδια ή απλώς πέφτοντας για ύπνο.

Η δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων (26 Δεκεμβρίου) ονομάζεται **‘Boxing Day’**, επειδή τότε οι έμποροι λαμβάνουν ένα ‘Χριστουγεννιάτικο Κουτί’, μερικά χρήματα δηλαδή, ως ένδειξη εκτίμησης για τις υπηρεσίες που προσφέρουν όλο τον χρόνο.

Σύμφωνα με την παράδοση, η ημέρα ενδείκνυται για οικογενειακές ή φιλικές επισκέψεις και για φαγοπότη, αλλά είναι επίσης γνωστή για τους ποδοσφαιρικούς αγώνες της και άλλες αθλητικές δραστηριότητες.

Η συγκεκριμένη ημέρα είναι αργία, γι' αυτό τον λόγο τα μαγαζιά και οι τράπεζες μένουν κλειστά. Τα τελευταία χρόνια ορισμένα καταστήματα χάλασαν την παράδοση και ανοίγουν τη δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων για να παρακινήσουν τους αγοραστές, που αδημονούν να ξεδέψουν τον χριστουγεννιάτικο μισθό τους!

Βιβλία

Heather Amery & Stephen Cartwright

Farmyard Tales Christmas

Usborne Publishing, London: 2003, 24 p. ISBN: 0-7460-5788-1

Christmas Puzzles Sticker Book

Illustrated by: Brenda Haw

Usborne Publishing, London: 2003, 24 p. ISBN: 0-7460-4226-4

Christmas Carols

Illustrated by: Stephen Cartwright

Usborne Publishing, London: 2003, 31 p. ISBN: 0-7460-5829-2

Camilla Ashforth

Willow at Christmas

Walker Books, London: 2002, 30 p. ISBN: 1-84428-502-2

Susan Summers. Jackie Morris

The Greatest Gift. *The story of the Other Wise Man*

Barefoot Books, London: 2001, 32 p. ISBN: 1-902283-70-8

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Τα Χριστουγεννιάτικα έθιμα τής Ολλανδίας είναι λίγα. Εκεί στολίζουν δέντρο, ανάβουν πολλά κεριά και οι Καθολικοί στήνουν και μία φάτνη. Παραδοσιακά φαγητά δεν υπάρχουν, το τραπέζι είναι απλώς πιο πλούσιο, έχουν όμως παραδοσιακά γλυκά και ψωμιά.

Το έθιμο του Άγιου Βασίλη είναι ξενόφερτο και μόνο τα τελευταία χρόνια φέρνει δώρα.

Αντιθέτως, οι Ολλανδοί έχουν τον Σίντερκλάας ή αλλιώς τον Άγιο Νικόλαο, που γιορτάζεται στις 5 Δεκεμβρίου. Λέγεται ότι έρχεται από την Ισπανία με το καράβι του και φτάνει στην Ολλανδία στα μέσα Νοεμβρίου, μαζί με πολλούς βοηθούς, τους Πιτ. Οι βοηθοί του είναι μαύροι, γιατί κατάγονται από την Αφρική, και παλαιότερα τους έλεγαν μαύρους Πιτ. Μέχρι τις 5 Δεκεμβρίου ο Σίντερκλάας καβάλα στο άσπρο του άλογο ανεβαίνει με τους βοηθούς του στις σκεπές των σπιτιών τη νύχτα και ρίχνει από τις καμινάδες μικρά δωράκια ή γλυκίσματα στα παπούτσια των παιδιών.

Για τον λόγο αυτό τα παιδιά τοποθετούν το βράδυ το παπούτσι τους στο τζάκι ή στο καλοριφέρ(!). Μέσα στο παπούτσι βάζουν φαγητό για το άλογο και τραγουδούν παραδοσιακά τραγούδια.

Στις 5 Δεκεμβρίου ο Σίντερκλάας φέρνει τα κανονικά δώρα. Έχει ένα μεγάλο βιβλίο όπου καταγράφονται τα κατορθώματα των παιδιών τη χρονιά που πέρασε.

Ο Πιτ κρατάει ένα τσουβάλι και ένα ρου (μάτσο κλαδιά) που προορίζεται για τα “κακά” παιδιά. Για τα πολύ “κακά” παιδιά υπήρχε πάντα η απειλή ότι ο Πιτ θα τα έβαζε στο τσουβάλι για να τα πάρει μαζί του στην Ισπανία.

Οι μεγάλοι γιορτάζουν αυτή τη μέρα ανταλλάσσοντας δώρα, αστεία και σατιρικά ποιήματα. Μεγάλη σημασία δίνεται στη συσκευασία, που είναι πρωτότυπη και χειροποίητη.

Ο αμερικανικός Άγιος Βασίλης ή Santa Claus προέρχεται από τον ολλανδικό Σίντερκλάας, που ταξίδευε με τους πρώτους Ολλανδούς αποίκους στην Αμερική.

Βιβλία

Ed Van Eeden

Wie de koek wie de gard
Amber

J. Vriens

Dag Sinterklaas is garig
Van Holkema & Warendorf

Sinterklaas is garig
Van Holkema & Warendorf

Dick Bruna
Kerstmis
Mercis Publishing Amsterdam

V. Den Hollander
Vrolegk Kerstfeesg, Einar
Zwigsen

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Στην Ουγγαρία τα Χριστούγεννα είναι η πιο σημαντική χριστιανική εορτή του χρόνου και γιορτάζονται σε ιδιαίτερα οικείο περιβάλλον. Η αγάπη, η χαρά, η ειρήνη και η οικογενειακή θαλπωρή είναι στο επίκεντρο κάθε σπιτιού και στις καρδιές όλων των ανθρώπων.

Η ουγγρική λέξη *Karácsony* (Χριστούγεννα) προέρχεται από την αρχαία σλαβική γλώσσα και σημαίνει ηλιοστάσιο.

Στην ιστορία του ουγγρικού λαού, η εποχή των παγανιστικών χρόνων είχε ιδιαίτερη σημασία, γιατί την περίοδο αυτή γιόρταζαν την ανατολή του Ηλίου και την αναγέννηση του φωτός. Από τους παγανιστικούς επίσης χρόνους προέρχεται και η παράδοση των πολυήμερων εορτών. Έτσι, η εορταστική περίοδος διαρκεί περισσότερο και δεν περιορίζεται μόνο στις 25 Δεκεμβρίου, την ημέρα Γέννησης του Ιησού.

Η χειμερινή εορταστική περίοδος, που έχει ξεκινήσει τέσσερις εβδομάδες πριν από τα Χριστούγεννα, ολοκληρώνεται στις 6 Ιανουαρίου, την ημέρα τής εορτής των Φώτων.

Οι τέσσερις εβδομάδες των **Advent**, που σημαίνει *Ερχομός*, είναι μία περίοδος «Αναμονής» πριν από τη Γέννηση του Λυτρωτή. Κατά την παράδοση, ένα στεφάνι από κλαριά ελάτου με τέσσερα κεριά συμβολίζει τις τέσσερις εβδομάδες πριν τα Χριστούγεννα. Μέχρι τα Χριστούγεννα, κάθε Κυριακή πρωί, οι πιστοί ανάβουν από ένα κεριό. Παλαιότερα, κατά τη διάρκεια τής περιόδου «Αναμονής», οι θρησκευόμενοι βρισκόνταν σε αυστηρή νηστεία.

Η μέρα του **Αγίου Νικολάου** (6 Δεκεμβρίου, η αγαπημένη γιορτή των παιδιών) εντάσσεται επίσης στη χειμερινή γιορτινή περίοδο. Μικροί και μεγάλοι, την παραμονή τής γιορτής, τοποθετούν τα πεντακάθαρα μποτάκια έξω από το περβάζι του παραθύρου των σπιτιών τους. Τη νύχτα ο Άγιος Νικόλαος με το μαγικό του έλκθηρο και τους τάρανδους επισκέπτεται κάθε σπίτι ξεχωριστά και

γεμίζει τα παπούτσια με γλυκά, φρούτα, και διάφορα δώρα, μεταφέροντας έτσι τη χαρά και την ευλογία του σε όλους.

Σύμφωνα με ένα παλιό ουγγρικό έθιμο, την περίοδο των Χριστουγέννων τοποθετείται **φάτνη** στις εκκλησίες, τις πλατείες και στα σπίτια, κάτω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο. Με τη φάτνη σχετίζονται τα **κάλαντα**, τραγούδια και ποιήματα που συνοδεύονται από διάφορα παραδοσιακά μουσικά όργανα.

Το στόλισμα τού χριστουγεννιάτικου δέντρου είναι μια τελετή στην οποία συμμετέχουν όλοι. Παλαιότερα, στόλιζαν το δέντρο με φυσικά υλικά, φρούτα, χρωματιστά καρύδια και κεριά. Στη συνέχεια, τα στολίδια έγιναν περισσότερο επιβλητικά.

Από το 1800 ξεκινά η παράδοση των συσκευασμένων γλυκών, μια ουγγρική πρωτοτυπία που κατέκτησε όλο τον κόσμο. Σοκολατάκια σε διάφορες γεύσεις, με περίτεχνα χρωματιστά τυλίγματα.

Η παραμονή των Χριστουγέννων στην Ουγγαρία γιορτάζεται σε στενό οικογενειακό περιβάλλον και είναι απαραίτητο το εορταστικό τραπέζι σε κάθε σπίτι. Γι' αυτό οι αγορές και τα μαγαζιά έχουν κατακλυσθεί από κόσμο τις προηγούμενες ημέρες για τα απαιτούμενα ψώνια. Τα χιονισμένα μπαλκόνια των σπιτιών φιλοξενούν το έλατο και το στολισμένο χριστουγεννιάτικο δέντρο, ενώ όλα τα νόστιμα εδέσματα προσμένουν υπομονετικά την ώρα που θα τοποθετηθούν στο γιορτινό τραπέζι. Η ατμόσφαιρα στο σπίτι γίνεται ολοένα και πιο ζεστή και όλοι ανυπομονούν για τον εορτασμό γύρω από το χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Την ημέρα αυτή, και ειδικότερα από το απόγευμα και μετά, οι δρόμοι ερημώνουν και όλοι φροντίζουν να είναι στο σπίτι με την οικογένειά τους. Οι νοικοκυρές ετοιμάζουν το εορταστικό δείπνο, ενώ οι άνδρες και τα μεγάλα παιδιά στολίζουν το φυσικό έλατο και διακοσμούν το σπίτι. Το ουγγρικό παραδοσιακό γιορτινό τραπέζι περιέχει κόκκινη ψαρόσουπα, ψητό ή τηγανητό ψάρι, γαλοπούλα, λαχανοντολμάδες και το ουγγρικό *beigli*, ένα είδος τσουρεκιού με γέμιση καρυδιών και παπαρούνας.

Το βράδυ τής παραμονής των Χριστουγέννων κάθε σπίτι δέχεται την επίσκεψη ενός *Αγγέλου*. Ο ερχομός του σημαδεύεται από καμπανιστούς ήχους και από το πέρασμά του στα δώρα τού *μωρού Ιησού*. Το έθιμο τής ανταλλαγής των δώρων σχετίζεται με την επίσκεψη των τριών Μάγων που πρόσφεραν δώρα στον μικρό Ιησού, όταν γεννήθηκε σε έναν στάβλο, στη Βηθλεέμ.

Το ίδιο βράδυ όλα τα μέλη των οικογενειών τραγουδούν παραδοσιακά χριστουγεννιάτικα τραγούδια, δημιουργώντας όμορφη ατμόσφαιρα. Στη συνέχεια ανταλλάσσουν ευχές, δώρα και κάθονται στο γιορτινό τραπέζι. Στις 12 τη νύχτα οι πιστοί πηγαίνουν στην εκκλησία, όπου συμμετέχουν στη Θεία Λειτουργία τής Γέννησης τού Λυτρωτή.

Η παραμονή και η ημέρα των Χριστουγέννων είναι μη εργάσιμες μέρες στην Ουγγαρία και χαρακτηρίζονται από ανταλλαγή επισκέψεων σε οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον.

Τη Νύχτα τής Πρωτοχρονιάς οι Ούγγροι καλωσορίζουν το Νέο Έτος με ευχές, σαμπάνια, φαγοπότι και γλέντι που διαρκεί ως το πρωί.

Την Ημέρα των **Φώτων** όλα τα μέλη των οικογενειών συγκεντρώνονται στα σπίτια τους, ανάβουν για τελευταία φορά τα κεριά στο χριστουγεννιάτικο δέντρο που στη συνέχεια αποχαιρετούν όλοι μαζί με νοσταλγία αλλά και χαρά, μια και ακολουθεί το τελευταίο γιορτινό τραπέζι τής χειμερινής γιορτινής περιόδου.

Η Ουγγαρία με το τσουχερό κρύο, τα χιόνια και τους στολισμένους δρόμους, καθώς και τη ζεστή ατμόσφαιρα των σπιτιών, είναι ιδανική για να ζήσει κανείς ένα χριστουγεννιάτικο όνειρο.

Συντάκτης: **dr Dudás Dóra Virág**

Μετάφραση: Kállay Gabriella

ΠΟΛΩΝΙΑ

Οι γιορτές των Χριστουγέννων και τής Πρωτοχρονιάς φέρνουν στην πολωνική οικογένεια την ένωση, τη χαρά και την ελπίδα. Το σημαντικότερο για την γιορτινή τελετουργία είναι το βράδυ τής παραμονής των Χριστουγέννων, όπου όλη η οικογένεια συγκεντρώνεται για το δείπνο. Η παράδοση αυτή έχει τις ρίζες της στις αρχές τού Χριστιανισμού στην Πολωνία, δηλαδή στον δέκατο αιώνα. Το έλατο είναι στολισμένο και το τραπέζι στρωμένο με λευκό τραπεζομάντιλο, κάτω από το οποίο τα κορίτσια έχουν αφήσει μία χούφτα άχυρα ως σύμβολο τής γέννησης τού Χριστού. Το δείπνο ξεκινάει όταν σκοτεινιάσει και εμφανιστεί το πρώτο αστέρι. Πριν καθίσουμε στο τραπέζι μοιραζόμαστε μεταξύ μας ένα φύλλο ζύμης, όμοιο με αυτό τής Αγίας Κοινωνίας, και ανταλλάσσουμε ευχές.

Το μενού τής βραδιάς δεν περιέχει κρέας και περιλαμβάνει πιάτα ψαρικών, σούπες, λαχανικά, γεμιστά ζυμαρικά και γλυκά. Οι συνταγές διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Τα πιο γνωστά πιάτα είναι: ρέγκες παστές ή ξιδάτες, κυπρίνος τηγανητός και κυπρίνος πηχτή, παντζαρόσουπα ή μανιταρόσουπα, ραβιόλια με γέμιση από μανιτάρια και λάχανο, άσπρο λάχανο μαγειρεμένο με μανιτάρια και ρεβίθια, κέικ με γέμιση από σπόρους παπαρούνας και ξηρούς καρπούς και τέλος κομπόστα από αποξηραμένα φρούτα. Η παράδοση θέλει τα πιάτα να είναι 12.

Το βράδυ τής παραμονής, που το ονομάζουμε Wigilia, κανείς δεν πρέπει να είναι μόνος και γι' αυτό καλούμε στο σπίτι κάποιον γνωστό μας που ξέρουμε ότι δεν έχει δικούς του ανθρώπους. Μετά το γεύμα όλοι τραγουδούν χριστουγεννιάτικα κάλαντα.

Τα παιδιά ανυπομονούν να έρθει το επόμενο πρωί και να ανοίξουν τα δώρα που ο Άγιος Βασίλης, που τον λέμε Άγιο Νικόλαο, ή “οι βοηθοί του” άφησαν τη νύχτα κάτω από το έλατο.

Βιβλία

Edyta Wygonik

Bajki od św. Mikołaja

Ilystracje: Dorota I Marek Szal

Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków: 2003, 32 p. ISBN: 83-7389-444-6

Edyta Wygonik

Bajki pod choinkę

Ilystracje: Aleksandra Michalska -Scwagierczak

Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków: 2003, 31 p. ISBN: 83-7389-445-4

Maria Duvai I Alain Jost

Opowieści Świątecznego Mikołaja

Ilystracje: Carlos Busquets

Wydawnictwo >Debit< , Bielsko-Biała, 100 p. ISBN: 83-7167-089-3

Kathleen Weidner Zoehfeld

Szczęśliwego Nowego Roku

Ilystracje: Robbin Cuddy

Egmont, Warszawa: 2003, 32 p. ISBN: 83-237-9431-6

Patrycja Zarawska

Bajki pod choinkę

Ilystracje: Gill Guile

Wydawnictwo >Debit< , Bielsko-Biała, 93 p. ISBN: 83-7167-086-9

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Για τους Πορτογάλους τα Χριστούγεννα είναι κυρίως οικογενειακή γιορτή και μια ευκαιρία για να συναντηθούν όλοι μαζί.

Οι προετοιμασίες αρχίζουν από τις 8 Δεκεμβρίου, όταν φτιάχνουν τη φάτνη (Presépio-πρεζέπιου). Τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να στολίζουν και χριστουγεννιάτικο δέντρο, που είναι όμως ξενόφερτη συνήθεια. Όλες οι φιγούρες που βρίσκονται στη φάτνη είναι από πηλό και συνήθως αποτελούν οικογενειακά κειμήλια πολλών ετών.

Τις παραμονές των Χριστουγέννων αρχίζουν να φτιάχνουν τα παραδοσιακά γλυκά, όπως «ραμπανάδας» (Rabanadas).

Την παραμονή των Χριστουγέννων, γύρω στις 11.30 το βράδυ, πηγαίνουν όλοι στην εκκλησία (στην ύπαιθρο συνηθίζουν να πηγαίνουν με τα πόδια, ανεξάρτητα από την απόσταση) για να παρακολουθήσουν τη «Λειτουργία του Πετεινού» (Missa do Galo-Μίσα ντου Γάλου). Στην εκκλησία (κυρίως στα χωριά) φτιάχνουν τη φάτνη, στην προετοιμασία της οποίας συμμετέχει ένα μέλος από κάθε οικογένεια, και επίσης φέρνουν δώρα, όπως αβγά, ξηρούς καρπούς, κοτόπουλα κ.λπ.

Μετά τη λειτουργία επιστρέφουν στο σπίτι, όπου ανταλλάσσουν τα δώρα τους και τρώνε συνήθως «μπακαλιάου κουζίδου κον τόντους» (Bacalhau cozido com todos), δηλαδή αλμυρό ξερό μπακαλιάρo βραστό, με διάφορα λαχανικά.

Την ημέρα των Χριστουγέννων την περνούν όλοι μαζί στο σπίτι.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς συγκεντρώνονται πάλι και λίγο πριν τα μεσάνυχτα ανοίγουν όλα τα παράθυρα για να μπει ο καινούργιος χρόνος. Σε πολλά μέρη συνηθίζουν να σπάνε ό,τι παλιό υπάρχει στο σπίτι (πιάτα, ποτήρια κ.λπ.), πετώντας τα από το ανοικτό παράθυρο. Στις 12 ακριβώς, αφού έχουν προηγουμένως φτιάξει στο τραπέζι, μπροστά από τη θέση του καθενός, ένα ρολόι από 12 σταφίδες, τις τρώνε μία-μία κάνοντας κάθε φορά και μια ευχή.

Τη νύχτα αρχίζουν να τραγουδούν και τα κάλαντα, τις “Ζανείρας” (Janeiras).

Ανήμερα το Νέο Έτος πετούν συμβολικά τα παλιά ρούχα έξω και ντύνονται με καινούργια.

Στις 6 Ιανουαρίου, την Ημέρα των Μάγων (Dia dos Reis Magos-Ντία ντους Ρέις Μάγκους), τρώνε «Μπόλου Ρέι» (Bolo Rei) –ένα στρογγυλό γλυκό ψωμί με ξηρούς καρπούς και φρούτα– και πίνουν γλυκό κρασί.

ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Οι ημέρες των εορτών των Χριστουγέννων, όπως και εκείνες λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, είναι για τα παιδιά ημέρες μεγάλων προσδοκιών· δεν είναι μόνο εποχή των πλούσιων δώρων, είναι και εποχή που ο χρόνος σταματά για λίγο· τότε που οι μεγάλοι θυμούνται τα παλιά και μιλούν με νοσταλγία στα παιδιά τους...πώς ήταν τότε που ήταν εκείνοι μικροί, τότε που οι παππούδες ήταν ακόμα παιδιά, όταν στα σπίτια ετοιμάζονταν όλων των λογιών τα γλυκά, που μοσχοβολούσαν όλα βανίλια, μέλι και πεύκο.

Όπως και αλλού, έτσι και στον τόπο μας, τα πεύκα έχουν αντικατασταθεί από ψεύτικα δεντράκια και ο κόσμος αγοράζει έτοιμα γλυκά από τα ζαχαροπλαστεία. Όμως, από όλες τις παραδόσεις, τις οικογενειακές και τού ημερολογίου των Χριστουγέννων, τα έθιμα αυτά περνούν από γενιά σε γενιά...

Ορισμένα από τα σύμβολα και ήθη των Χριστουγέννων, που φέρνουν τους ανθρώπους πιο κοντά, γεμάτους ευτυχισμένη προσδοκία εν όψει των ημερών, προέρχονται από την εποχή του παγανισμού στην Ευρώπη (εποχή του χειμερινού ηλιοστασίου τής 21^{ης} Δεκεμβρίου) και έχουν σχεδόν μαγική αποστολή. Οι λαϊκές παραδόσεις με τα κάλαντα από σπίτι σε σπίτι την ημέρα τής Γέννησης τού Χριστού και τής Πρωτοχρονιάς, είναι ριζωμένες σε όλη τη χριστιανική Ευρώπη εδώ και αιώνες. Γνωρίζουμε ότι τα κάλαντα τα λένε συνήθως νεαροί, προπάντων παιδιά. Η κάθε περιοχή έχει ενσωματώσει σ' αυτά τη δική της γλώσσα, το δικό της τραγούδι, τη δική της διάλεκτο. Γι' αυτό φαίνονται πολλές φορές περίεργα, αλλά μοναδικά για μας και τα κρατάμε μέχρι σήμερα με μικρές παρεκκλίσεις βέβαια. Η διατήρηση όλων αυτών των εθίμων στις πόλεις οφείλεται στους ανθρώπους από την επαρχία, που κρατούν τις παραδόσεις. Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι παραδόσεις των ημερών αυτών αναμειγνύονται με τα σύμβολα τής εποχής τού παγανισμού, τής χριστιανικής χαράς για τη Γέννηση τού Χριστού με παλαιότερα ήθη, μαζί με την άνεση τής καθημερινής ζωής στη σύγχρονη πόλη.

Στη σημερινή εποχή κυριαρχεί μάλλον ο θεσμός των δώρων· παρόλα αυτά, ακούγεται και η χαρά τής Γέννησης, ευχές για κάθε καλό μέσα στην οικογένεια, για υγεία και αγάπη. Τα κάλαντα, με θρησκευτικό ή μη περιεχόμενο, ακούγονται περισσότερο από δίσκους με σύγχρονη επεξεργασία. Η παρουσία των παιδιών στις εορτές των Χριστουγέννων κάνει και τους μεγάλους να αναπολούν την εποχή τής αθωότητας και τού μυστηρίου, που τους φέρνει πιο κοντά στους μικρούς, τους γονείς με τα παιδιά τους, τα εγγόνια με τους παππούδες τους.

Το βράδυ τής παραμονής των Χριστουγέννων το τραπέζι είναι γεμάτο από λιχουδιές (αφού έχει προηγηθεί η νηστεία), κυρίως το παραδοσιακό ψάρι, ψητός κυπρίνος, λαχανόσουπα με δαμάσκηνα καιμανιτάρια, χριστουγεννιάτικη βάφλα, μέλι, καρύδια και μήλα. Τα μήλα τα κόβουν σε μερικά σπίτια έως σήμερα σε φέτες έτσι, ώστε η κάθε φέτα να σχηματίζει ένα αστέρι, σύμβολο τής υγείας για όλο τον χρόνο. Υπάρχουν όμως και σπίτια που οι παραδόσεις έχουν πια εκλείψει.

Παντού όμως, ο ερχομός των Χριστουγέννων σημαίνει να χαμηλώνουν οι φωνές, να σταματά η φασαρία, σημαίνει ιδιωτικές στιγμές οικογενειακής εορτής, στη διάρκεια της οποίας εκπληρώνονται οι πολυπόθητες ευχές και εκπλήξεις, με τα δώρα που ετοιμάζει ο καθένας για τον δικό του άνθρωπο.

Στη Σλοβακία υπάρχει παλαιά παράδοση ότι τα δώρα στα παιδιά τα φέρνει και τα βάζει κάτω από το δέντρο ο Χριστούλης. Αυτή η παράδοση συντηρείται ακόμη και σε οικογένειες που δεν τηρούν τόσο αυστηρά τον χριστιανικό τρόπο ζωής. Τα παιδιά γράφουν γράμματα στον Χριστούλη για τα δώρα που επιθυμούν, τα οποία τοποθετούν στα παράθυρα. Ο τρόπος με τον οποίο φτάνουν στα σπίτια τους -Θεού θέλοντος- με τους ήχους των μικρών καμπανών, παραμένει ένα μυστήριο, ένα θαύμα...

Η διάθεση του καθενός να διατηρήσει καλοσύνη και ευγνωμοσύνη, ανάγεται στην παιδική ηλικία της αθωότητας και φθάνει μέχρι την ενηλικίωση, όταν ο άνθρωπος είναι σε θέση να καλλιεργήσει τη μεγαλοψυχία του. Αυτό συμβαίνει τουλάχιστον στη διάρκεια των ημερών με τη λάμψη των Χριστουγέννων, της οικογενειακής θαλπωρής, με τη ζεστασιά της ανθρώπινης ύπαρξης, όταν για λίγο παύει ο ξέφρενος ρυθμός της καθημερινότητας. Τα παιδιά ξαφνικά παρατηρούν ότι ο κόσμος δεν δημιουργήθηκε την ώρα που γεννήθηκαν. Ο κόσμος ήταν πάντα εδώ για αιώνες ολόκληρους, και για άλλους τόσους αιώνες θα ζήσουν τα δικά τους τα παιδιά και οι επόμενες γενιές, εορτάζοντας τις ημέρες των Χριστουγέννων με χαρά και ευτυχία. Τα δώρα κάθε χρόνο αλλάζουν, δεν είναι ποτέ τα ίδια, ούτε μοιάζουν με τα δώρα των παλιότερων εποχών, όμως η χαρά, η αγάπη και ο σεβασμός παραμένουν πάγιες, αναλλοίωτες αξίες προς τον άνθρωπο και προς τον Θεό. Αυτό είναι το μεγαλύτερο δώρο της παιδικής ηλικίας, το οποίο διατηρούμε όλοι ανέπαφο στην ψυχή μας, ζώντας τη μαγεία των Χριστουγέννων.

LUBICA SUBALLYOVA, BRATISLAVA, SLOVAKIA
Journalist

Βιβλία

Jozef Ciger Hronský

Slovenské Povesti

Ilustrácie: Ľubomir Pal'o

Matica slovenská, Banská Bystrica: 2001, 243 p. ISBN: 80-7090-618-9

Mladé Letá

Adam a Eva

Sadzbza TypoGrafik-K, Bratislava: 1994, 26 p. ISBN: 80-06-00375-0

Ján Uličiansky

Podivuhodné Príbehy Siedmich Morí

Ilustroval: Ľuboslav Paľo

Perfekt, Bratislava: 2003, 54 p. ISBN: 80-8046-242-9

Zlaté Jabíčka

Ilustroval: Albín Brunovský

Bulvik, Bratislava: 1997, 25 p. ISBN: 80-85507-64-1

Ľubomir Feldek

Veľká kniha Slovenských Rozprávok

Ilustroval: Peter Uchnár

Reader's Digest Výber, Bratislava: 2003, 335 p. ISBN: 80-88983-42-8

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Ο εορτασμός τής γέννησης τού Χριστού στις 24 και στις 25 Δεκεμβρίου αποκαλείται “božic” από τους Σλοβένους. Η λέξη αυτή σημαίνει μικρός ή μεγάλος Θεός και έχει σλοβενική προέλευση. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι πρωτοχρησιμοποιήθηκε για τον μικρό Ιησού. Οι ερευνητές θεωρούν ότι η ρίζα της ανάγεται στην προχριστιανική περίοδο και πιθανώς αναφερόταν σε κάποια σλοβενική θεότητα μικρή σε ηλικία. Πρόκειται μάλιστα για θεότητα που μοιάζει στον θεό Διόνυσο, ο οποίος προστάτευε τους αγρότες. Με τη διάδοση τού Χριστιανισμού, το όνομα χρησιμοποιήθηκε για τον νεογέννητο Χριστό Σωτήρα, όπως έγινε και με μία σειρά από ήθη και έθιμα τα οποία συνδέονταν με εορτασμούς τής προχριστιανικής περιόδου.

Η γιορτή των Χριστουγέννων, ο χριστιανικός εορτασμός τής γέννησης, είναι, κατά συνέπεια, η συνέχεια αρχαίων παγανιστικών παραδόσεων, που συνδέονταν με την ετήσια αναγέννηση τής φύσης κατά την περίοδο τής χειμερινής ισημερίας. Αναλύοντας τα στοιχεία των χριστιανικών εορτασμών και παραδόσεων μπορούμε να δούμε ότι οι αρχαίοι πρόγονοί μας προσπαθούσαν να προστατευθούν από διάφορα είδη δαιμονίων και κινδύνων, να βεβαιωθούν για την καλή τύχη και υγεία των οικογενειών τους, να προβλέψουν τι τους περίμενε στο μέλλον και να εξασφαλίσουν την υγεία των κοπαδιών τους μέσα από διάφορες τελετουργίες. Όλα αυτά τους οδήγησαν σε μια στροφή στον εσωτερικό τους κόσμο, σε κοντινότερη επαφή με τη φύση, καθώς και στο πλησίασμα στις μυστηριώδεις δυνάμεις που κυβερνούσαν τη φύση και τους εαυτούς τους, που τους προστάτευαν, αλλά που θα μπορούσαν και να τους βλάψουν. Ο Χριστιανισμός υιοθέτησε πολλές από αυτές τις παλιές φόρμες και τις προσάρμοσε στο δικό του δόγμα.

Το χριστουγεννιάτικο δένδρο με τα κεριά και τα στολίδια είναι κι αυτό ένα πρόσφατο έθιμο, το οποίο εισήχθη από τη Βόρεια Γερμανία. Στη Σλοβενία τα δένδρα πρωτοεμφανίστηκαν μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Φυσικά, αυτό το καινούργιο έθιμο έχει τις ρίζες του σε παλαιότερες περιόδους. Οι περισσότερες περιοχές τής Σλοβενίας έχουν το έθιμο να κρεμούν ένα μικρό αστόλιστο έλατο στο κέντρο τής κατοικημένης περιοχής, σε έναν φράχτη ή κάπου αλλού, κατά τη διάρκεια τής εορταστικής περιόδου. Συνήθως κρεμόταν ανάποδα από το ταβάνι, αν και σε κάποιες περιοχές κρέμεται κανονικά. Σε άλλες περιοχές, υπήρχε το έθιμο να στολίζεται αυτό το μικρό έλατο με κορδέλες και μήλα, καρύδια ή μικρά ζυμαράκια. Σήμερα το έλατο αυτό διακοσμείται και τοποθετείται στο κέντρο τού σαλονιού.

Το δείπνο τής παραμονής των Χριστουγέννων ξεκινάει αμέσως μετά τη Θεία Λειτουργία και ονομάζεται koline (χοιρινά προϊόντα). Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά το πέρας τής μεταμεσονύκτιας Θείας Λειτουργίας όλοι σπεύδουν στο σπίτι. Υπάρχουν πολλές εξηγήσεις γι' αυτό. Λέγεται ότι ο πρώτος που θα επιστρέψει στο σπίτι θα είναι γερός και δυνατός σε όλη τη διάρκεια τού έτους και θα επιτύχει πολλά με ευκολία και άνεση. Το πιθανότερο όμως είναι ότι όλοι πεινούν αρκετά μετά τη νηστεία των Χριστουγέννων.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Τα Χριστούγεννα αποτελούν τη μεγαλύτερη γιορτή τής Σουηδίας. Μεταξύ των άλλων, στο παρελθόν ήταν και μια αφορμή να βρεθεί μαζί όλη η οικογένεια και όλοι να έχουν την ευκαιρία να γευτούν σπιτικό φαγητό. Σήμερα, η έμφαση δίνεται στα παιδιά και στην ανταλλαγή των δώρων. Οι έντονες εορταστικές εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα κατά κύριο λόγο την Παραμονή των Χριστουγέννων, στις 24 Δεκεμβρίου.

Περιμένοντας τα Χριστούγεννα, ήδη από τον Νοέμβριο, οι δρόμοι και τα μαγαζιά στολίζονται με έντονα, εορταστικά φώτα και στολίζονται τεράστια χριστουγεννιάτικα δένδρα. Κατά την πρώτη δε ημέρα τής Σαρακοστής ανάβει στα σπίτια το πρώτο από τα τέσσερα κεράκια, ενώ στα σαρακοστιανά ημερολόγια των παιδιών ανοίγει το πρώτο από τα τέσσερα παραθυράκια. Κατά τη διάρκεια τής Σαρακοστής οι Σουηδοί πίνουν το περίφημο glögg, ένα ζεστό κρασί με καρπούς και σταφίδες, το οποίο ζεσταίνει το σώμα αλλά και την καρδιά, μέσα στον σκοτεινό σουηδικό χειμώνα.

Η γιορτή τής Lucia, στις 13 Δεκεμβρίου, γιορτάζεται στους παιδικούς σταθμούς, στα σχολεία, στις εταιρείες, καθώς και σε όλα τα σουηδικά σπίτια. Πρωταγωνίστρια τής εορτής είναι ένα κοριτσάκι ντυμένο Lucia με άσπρο μακρύ φόρεμα, το οποίο κερνάει τους προσκεκλημένους καφέ και μπισκότα. Το έθιμο πρωτοεμφανίζεται στη Σουηδία το 1920. Κάθε χρόνο μάλιστα εκλέγεται και η

“εθνική Lucia” στο μουσείο Skansen τής Στοκχόλμης. Οι Σουηδοί γιορτάζουν πίνοντας μεγάλες ποσότητες αλκοόλ, γεγονός που, κάποιες φορές, οδηγεί σε μη ελεγχόμενες καταστάσεις.

Μετά την ημέρα αυτή μπαίνουμε πλέον στην τελική ευθεία για τα Χριστούγεννα. Οι άνθρωποι ανταλλάσσουν χριστουγεννιάτικες κάρτες, καθαρίζουν τα σπίτια τους και ψωνίζουν χριστουγεννιάτικα δώρα και τρόφιμα. Εκείνες τις ημέρες στολίζονται και τα χριστουγεννιάτικα δένδρα με πολύχρωμες μπάλες και λαμπιόνια.

Το σουηδικά χριστουγεννιάτικα φαγητά είναι τα εξής: χοιρομέρι, λουκάνικο, πουτίγκα, αλλά και σαλάτες. Το κυρίαρχο ποτό είναι η μύρα. Τα δώρα μοιράζονται από τον Άγιο Βασίλη αμέσως μετά το τέλος του χριστουγεννιάτικου γεύματος. Στην τηλεόραση προβάλλονται χριστουγεννιάτικα παιδικά προγράμματα.

Πολλοί Σουηδοί επισκέπτονται τις εκκλησίες για τη χριστουγεννιάτικη Θεία Λειτουργία και στη συνέχεια επιστρέφουν στο σπίτι, όπου περνούν με τις οικογένειές τους. Για όσους δεν έχουν οικογένεια το κράτος φροντίζει να διοργανώσει χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν και το παραδοσιακό χριστουγεννιάτικο γεύμα.

Βιβλία

Jan-Öjvind Swahn

Maypoles, Crayfish and Lucia. *Swedish Holidays and Traditions*
The Swedish Institute, Värnamo: 2004, 48 p. ISBN: 91-520-0564-X

Ebbe Schön

Vår Svenska Tomte. *Sägner och Folktro*
Natur och Kultur, Borås: 1996, 109 p. ISBN: 91-27-05573-6

Jan Lööf

Tomten berättar
Bonnier Carlsen, Stockholm: 1995, 28 p. ISBN: 91-638-0490-5

Gösta Knyttsson, Lucie Lundberg

Pelle Svanslös. Och julklappstjuvarna
Bonniers Junior Förlagab, Stockholm: 1986, 24 p. ISBN: 91-48-50569-2

Astrid Lindgren, Harald Wiberg

Jul I Stallet
Rabén & Sjögren, 1978, 30 p. ISBN: 91-29-52013-4

Carl Larsson, Lennart Rudström

Ett Hem

Bonnier Carlsen, Stockholm: 1998, 32 p. ISBN: 91-638-3580-0

ΤΣΕΧΙΑ

Τα Χριστούγεννα στη Δημοκρατία τής Τσεχίας είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα με το παιδικό βιβλίο. Η σχέση τους τα τελευταία εκατό χρόνια -που πραγματικά μπορούμε να μιλάμε για σχέση- άλλαξε διαρκώς. Άλλαζαν οι «ιστορίες» για τα παιδιά, οι δημιουργοί και οι εικονογράφοι τους, καθώς και η πληθώρα εκδοτών, βιβλιοπωλών, θεωρητικών, δασκάλων, γονέων, βιβλιοθηκαρίων και όλων όσοι επιθυμούσαν να προσφέρουν ένα «καλό βιβλίο» στα παιδιά. Αυτό που συνεχίζει να αλλάζει, κυρίως, είναι τα παιδιά ως αναγνώστες. Δεν αποτελεί πλέον πολυτέλεια να αγοράσετε στο παιδί ένα βιβλίο για χριστουγεννιάτικο δώρο. Τα παιδιά πρέπει συνεχώς να προσελκύονται και να παροτρύνονται στο διάβασμα, διότι η σημερινή αγορά προσφέρει πολλές άλλες δελεαστικές επιλογές.

Η διαδρομή τής αμοιβαίας σχέσης των Χριστουγέννων και τού παιδικού βιβλίου ήταν στη χώρα μας μακρόχρονη και περίπλοκη, όπως άλλωστε παντού στην Ευρώπη. Από τα τέλη τού 19ου αιώνα, οι δάσκαλοι στην πλειοψηφία τους και οι εκδότες ανέπτυξαν προσπάθειες να εκδίδονται βιβλία για τα παιδιά, κυρίως πριν από τα Χριστούγεννα. Κατά τη διάρκεια τού Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τής μεσοπολεμικής περιόδου, αρχίζουν να κυκλοφορούνται χριστουγεννιάτικες εκδόσεις τού περιοδικού Ούγορ με κατάλογο που είχε τίτλο: «Τα καλά βιβλία για τα παιδιά». Εκείνη την εποχή τα βιβλία τύχαιναν μεγαλύτερης προώθησης τις ημέρες πριν από τα Χριστούγεννα: «Υπάρχει ένα ωραίο έθιμο, σύμφωνα με το οποίο κάτω από το χριστουγεννιάτικο δέντρο βάζουμε και ένα βιβλίο, ιδιαίτερα ένα παιδικό βιβλίο. Μπορείτε να φανταστείτε μια οικογένεια, στην οποία οι γονείς δεν θα είχαν σκεφτεί να συμπεριλάβουν σε όλα τα χρήσιμα και απαραίτητα δώρα για τα αγαπημένα τους παιδιά και ένα βιβλίο;» (1η Δεκεμβρίου 1928). Είχαν ιδρυθεί εκδοτικοί οίκοι βιβλίων για τα παιδιά και τη νεολαία και είχε διευρυνθεί και η ποικιλία των βιβλίων: από τις συλλογές λαογραφικών παραμυθιών, μύθων και ποιημάτων μέχρι τα συγγραφικά παραμύθια (παραμύθια-μυθιστορήματα), κόμικς και ιστορίες με παιδικούς ήρωες. Κυρίως κατά τη μεσοπολεμική περίοδο αναπτύχθηκε η δημιουργία αξιόλογων λογοτεχνικών περιπετειών. Τότε παρουσιάστηκαν και τα κλασικά πλέον είδη τής παιδικής λογοτεχνίας και δημιουργήθηκαν τα κλασικά τσεχικά έργα τού Κάρελ Τσάπεκ και των συγγραφέων-εικονογράφων όπως οι Γιόσεφ Τσάπεκ, Γιόσεφ Λάντα και Όντρεϊ Σέκορα. Ξεκίνησαν, επίσης, να μεταφράζονται πολλά κλασικά έργα τής παγκόσμιας λογοτεχνίας και έτσι οι επιλογές έγιναν περισσότερες. Κατά τη

διάρκεια τού Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου είχαν δημιουργηθεί άλλα έργα, κυρίως Τσέχων ποιητών όπως των Φράντισεκ Χάλας, Φράντισεκ Χρούμπιν και αργότερα τού Γιάροσλαβ Σάιφερτ, και δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στη σημασία τού παιδικού βιβλίου. Σε όλη την επόμενη περίοδο τής σοσιαλιστικής πραγματικότητας, το παιδικό βιβλίο έγινε μια «όαση», στην οποία συνεισέφεραν οι κορυφαίοι συγγραφείς και εικονογράφοι, αλλά στην οποία δεν περιλαμβάνονταν ορισμένα θέματα, όπως π.χ. η ιστορία από τη Βίβλο για τη γέννηση τού Χριστού στη Βηθλεέμ.

Σήμερα, στην Τσεχία και τη Μοραβία υπάρχει πληθώρα ιστοριών και ποιημάτων για τα παιδιά από Τσέχους συγγραφείς, καθώς και μεταφράσεων από τις κυριότερες ευρωπαϊκές γλώσσες. Υπάρχει ελευθερία στην προσφορά και τη ζήτηση τού βιβλίου, θεωρείται όμως απαραίτητο ο κατάλογος με τα καλά βιβλία, που προτείνονται για αγορά και διάβασμα στο σπίτι και στο σχολείο, να έχει τη σφραγίδα έγκυρων κριτικών. Το ενδιαφέρον των παιδιών και των δημιουργών έχει μετατοπιστεί: τα τελευταία χρόνια εκδίδονται αξιόλογα εικονογραφημένα βιβλία και βιβλία που απεικονίζουν την πραγματικότητα, όμως από την πλευρά των παιδιών και τής νεολαίας αυξήθηκε το ενδιαφέρον για τα παραμύθια-μυθιστορήματα και τη φανταστική λογοτεχνία. Αυτές οι ιστορίες διαδραματίζονται εκτός πραγματικότητας, σε κάποιο μαγικό χώρο, όπου όλο και περισσότερο εμφανίζονται οι πραγματικές σχέσεις και τα προβλήματα τού σύγχρονου κόσμου. Τα περισσότερα παιδιά στην Τσεχία «εξειδικεύονται» στο διάβασμα και διαβάζουν συγκεκριμένα είδη βιβλίων ή συγκεκριμένα θέματα.

Σε λογοτεχνική ή κινηματογραφική μορφή εκδίδονται ιστορίες, οι οποίες έχουν σχέση με την αποστολή των χριστιανικών εορτών και των χριστουγεννιάτικων συναντήσεων. Προτρέπουν στη σεμνότητα, την κατανόηση και τη χαρά, αλλά ταυτόχρονα και στη αφθονία.

Την παραμονή των Χριστουγέννων τα παιδιά με την οικογένειά τους συγκεντρώνονται γύρω από το γιορτινό χριστουγεννιάτικο τραπέζι δίπλα στο δέντρο. Μετά το χριστουγεννιάτικο δείπνο -στο οποίο δεν θα πρέπει να λείπει το ψάρι (συνήθως ο κυπρίνος), το τσουρέκι και τα άλλα γλυκίσματα-, ανοίγουν τα δώρα. Η κάθε οικογένεια κρατάει διάφορα έθιμα, τα οποία αποτελούν εγγύηση καλής υγείας, αφθονίας και τύχης για το μέλλον, π.χ. όταν το παιδί νηστεύει, μπορεί να δει χρυσό γουρουνάκι, ένα κερί πάνω σε «καραβάκια» από καρυδότσουφλο δείχνει κάποιο πιθανό μακρινό ταξίδι, λέπι από τον χριστουγεννιάτικο κυπρίνο πάλι εξασφαλίζει λεφτά για την οικογένεια.

Οι πρώτες χριστουγεννιάτικες εκδόσεις αφορούσαν στην προσφορά δώρων στους φτωχούς και την επιθυμία τους να έχουν και αυτοί χριστουγεννιάτικο δέντράκι και φαγητό. Στη σημερινή εποχή τής αφθονίας, οι ιστορίες αφορούν περισσότερο στις οικογενειακές σχέσεις ή στην αίσθηση τής μοναξιάς. Ένα από τα κλασικά τσεχικά χριστουγεννιάτικα βιβλία είναι το «Μικρό χριστουγεννιάτικο διήγημα» τού Λουδοβίκου Ασκενάτζε. Πρόκειται για την ιστορία τού μικρού

Ιακώβου, ο οποίος την παραμονή των Χριστουγέννων χάνεται στην Πράγα και ζει με τη φαντασία του απίστευτες περιπέτειες. Η ιστορία έχει αίσιο τέλος, μια που όλη η οικογένεια ξαναβρίσκεται μαζί, όπως συνηθίζεται τις ημέρες των Χριστουγέννων, και πάντα με τη συντροφιά βιβλίων.

Βιβλία

Petr Matoušek, Martin Reissner

Snění pro lepší čas

Publikace Ministerstva kultury České republiky, Praha: 2004, 38 p.

ISBN: 80-86310-38-8

Marka Miková. Juraj Horváth. Vydal Baobab

Rochès a Bžunda

Baobab. Praha: 2001, 59 p. ISBN: 80-90216-2-7

Vladislav Vančura

Kubula a Kuba Kubikula

Illustroval: Zdeněk Smetana

Cesty, Bratislava: 1999, 87 p. ISBN: 80-7181-292-7

Andrej Gjuric

Kam Běží Modrá Liška

Amulet, Praha: 2001, 125 p. ISBN: 80-86299-81-3

Jaroslav Seifert

Chlapec a Hvězdy

Illustroval: Josepha Lady

Knížní Klub, Praha: 2001, 95 p. ISBN: 80-2420687-0

Milada Motlová, Markéta Prachtická

Zlatá brána

Amulet, Praha: 2002, 127 p. ISBN: 80-7327-016-1

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Τα Χριστούγεννα είναι παγκόσμια γιορτή, που ωστόσο γιορτάζεται διαφορετικά από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το κλίμα, την ιστορία ή τη νοοτροπία του κάθε λαού.

Στη Φινλανδία μικροί και μεγάλοι γνωρίζουν ότι ο Αϊ-Βασίλης ζει εκεί. Το αληθινό σπίτι του βρίσκεται στο βουνό Korvatunturi και είναι ένα μυστικό κρησφύγετο στη Λαπωνία. Η φινλανδική λέξη “korva” σημαίνει αφτί και αυτό σημαίνει ότι ο Αϊ-Βασίλης ακούει τις ευχές των παιδιών όλου τού κόσμου. Το εργαστήρι του, από όπου ξεκινάει με το έλκηθρό του κάθε χρόνο για να συναντήσει τα παιδιά, βρίσκεται κοντά στον Αρκτικό Κύκλο. Είναι πολλά τα γράμματα που του στέλνουν τα παιδιά με τις επιθυμίες τους. Οι βοηθοί του, τα ξωτικά, πριν από τις γιορτές γυρίζουν όλο τον κόσμο και κρυφοκοιτάζουν πίσω από τα παράθυρα των σπιτιών, για να διαπιστώσουν αν τα παιδιά είναι καλά ή αν κάνουν αταξίες. Γι’ αυτό και ο Αϊ-Βασίλης όταν τους συναντά τα Χριστούγεννα ρωτάει: “Υπάρχουν καλά παιδιά εδώ;”

Επειδή η προσμονή για τα Χριστούγεννα είναι μεγάλη, τα παιδιά έχουν ένα ημερολόγιο με 24 παράθυρα και ανοίγουν ένα κάθε μέρα, από την πρώτη Δεκεμβρίου έως την Παραμονή των Χριστουγέννων, που ο Αϊ-Βασίλης τους φέρνει τα δώρα. Πίσω από κάθε παράθυρο υπάρχει μια εικόνα, π.χ. ένα ξωτικό, ένα κερί, ένα χριστουγεννιάτικο γλυκό, κάτι που να θυμίζει στα παιδιά τον ερχομό των Χριστουγέννων. Για να προετοιμαστούν για τα Χριστούγεννα, τα παιδιά φτιάχνουν γλυκά με τους γονείς τους: τσουρέκια, κέικ, μπισκότα σε σχήματα ξωτικών και καραμέλες. Στολίζουν το σπίτι με χριστουγεννιάτικα στολίδια, βάζουν φώτα στα παράθυρα για να τα βλέπουν οι περαστικοί και βέβαια στολίζουν το έλατο, το δέντρο των Χριστουγέννων, με μπάλες, γιρλάντες, καραμέλες και όλων των ειδών τα στολίδια.

Το πρωί τής παραμονής των Χριστουγέννων, τα παιδιά είναι ανήσυχα και ανυπομονούν να έρθει ο Αϊ-Βασίλης. Αν είναι κατάλληλος ο καιρός, βγαίνουν έξω και κάνουν σκι ή πατινάζ. Πριν από την επίσκεψη τού Αϊ-Βασίλη, οι οικογένειες δεν παραλείπουν να κάνουν και σάουνα. Στις 12 το μεσημέρι, στην πόλη Turku, δώδεκα καμpanοκρουσίες διακηρύττουν τη χριστουγεννιάτικη ειρήνη, μια παράδοση που διατηρείται από τον 17^ο αιώνα.

Η επίσκεψη τού Αϊ-Βασίλη στα παιδιά αποτελεί ασφαλώς το κορυφαίο γεγονός. Τους ζητάει να τραγουδήσουν χριστουγεννιάτικα τραγούδια, ρωτάει αν είναι καλά παιδιά και πώς τα πάνε με το σχολείο. Έπειτα μοιράζει τα δώρα και συνεχίζει τον δρόμο του για το επόμενο σπίτι. Το βράδυ οι μεγάλοι πίνουν καφέ ή ζεστό κόκκινο κρασί (glögi) και τρώνε τα γλυκά που έχουν φτιάξει από πριν. Τα παιδιά παίζουν με τα καινούργια τους παιχνίδια ως αργά τη νύχτα.

Την επόμενη ημέρα, ανήμερα Χριστούγεννα, νωρίς το πρωί πάνε όλοι στην εκκλησία να παρακολουθήσουν τη λειτουργία για τη Γέννηση τού Χριστού.

Μετά τη λειτουργία, ο κόσμος επισκέπτεται τα νεκροταφεία για να ανάψει κεριά στους τάφους.

Στη Φινλανδία μπορεί κανείς να βιώσει το πραγματικό πνεύμα των Χριστουγέννων. Η σιωπή, το χιόνι και το πολικό σκοτάδι, όλα συνηγορούν στην εορταστική ατμόσφαιρα των Χριστουγέννων.

Βιβλία

Aili Somersalo

Mestaritontun Seikkailut

Kuvittanut: Onni Mansnerus

WSOY, Helsinki: 2003, 143 p. ISBN: 951-0-06777-6

Elina Karjalainen

Tonttutyttö Tarleena. *Matkalla joulum*

Kuvittanut: Christel Rönns

WSOY, Helsinki: 2003, 42 p. ISBN: 951-0-28128-X

Elina Karjalainen

Tarleena the elf-girl. *On a journey to Christmas*

Illustrated by: Christel Rönns

WSOY, Helsinki: 2003, 42 p. ISBN: 951-0-28642-7

Rudolph Koivun

Iltasatuja

WSOY, Helsinki: 2004, 120 p. ISBN: 951-0-29871-9

Hannu Taina, Inkeri Karvonen

Pienen Tontun Ihmeellinen Joulu

WSOY, Helsinki: 2004, 25 p. ISBN: 951-0-29551-5

Hannu Taina, Inkeri Karvonen

The Little Elf and the Magic Bush

Translated by: Alice Martin

WSOY, Helsinki: 2004, 25 p. ISBN: 951-0-30367-4

Marjatta Kurenniemi, Virpi Pekkala

Olipa Virtasilla joulu

WSOY, Helsinki: 2004, 32 p. ISBN: 951-0-30406-9

J.R.R. Tolkien

Kirjeita Joulupukilta

WSOY, Helsinki: 2004, 111 p. ISBN: 951-0-28266-9

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ
«ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ» ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΩΚΥΤΥΠΟΝ»
ΜΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΙΜΕΣ. ΤΑ ΦΙΛΜ
ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΕΛΙΕ «ΩΚΥΤΥΠΟΝ». Ο
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΣΤΟΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
«ΩΚΥΤΥΠΟΝ» ΣΕ 1000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ
ΓΡΑΦΗΣ 90 GR.

